

APOŠTOLÁT

sv. cyrila a metoděje

pod ochranou blahoslavené panny marie

Odpoovědný redaktor František Jemelka, tajemník ÚACM.

Vydavatel: Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci · Redakce a administrace Apoštolátu: Olomouc, Göringovo nám. 16/II. · Roční předplatné: do Protektorátu 20 K, do ciziny (i do Sudet) se zvýš. poštovným 30 K, pro Ameriku 1·5 dol. · Časopis vychází měsíčně.

OBSAH: Sv. Metod, biskup a apoštolský legát 161 — O poutích v řeckokatolické církvi 166 — Ukrajínští řecko-katolíci v Jugoslavii 169 — Šestý týden křesťanského východu v Miláně 172 — Když odchází otec 175 — Názor O. Bulgakova na Filioque 180 Doklady 184 — Nábožensko-kulturní obzor 184.

Upozorňujeme P. T. dáree, že zasílaný staniol má cenu, není-li zmačkáán v hroudu.

Větší zásilky račte laskavě poslat přímo na adresu: P. T. Klaverská družina, Brno, Pekařská č. 4. Tím se ušetří dvojnásobné poštovné.

Administrace.

Seznam dalších darů na vydávání „Apoštolátu“ od těchto P. T. dárců: Kolej redemptoristů, Sv. Hora, 20 K; nejmenovaná, Přerov, 50 K; J. Jurák, Brno—Královo Pole, 20 K; Jindřich Wehrich, kaplan, Olomouc, Nová Ulice 10 K. — „Pán Bůh zaplať!“

Zahraniční ACM. P. T.: Rev. O. Zlámal, Cleveland Ohio, USA, 1.470 K;

St. Rozkopal, kaplan, Semily, Čechy, 20 K. — „Pán Bůh zaplať!“

Diecéšní ACM. P. T.: Od členů z Polanky n. O. (nejdp. dr. Fr. Klobouk, kapitul. děkan, Kroměříž), 400 K; ctp. bohoslovci, Olomouc, 49.20 K; J. Skopal, Červenka, 170 K; Odbor Apoštolátu sv. C. a M., Přerov, 90 K; J. Kantor, kaplan, Soběchleby n. B., 5 K. — „Pán Bůh zaplať.“

Knihy, známky, staniol darovali: P. T.: Farní úřad Chvalkovice u Ivanovic; školní děti, Olomouc-Nová Ulice; ctp. bohoslovci, Olomouc. — „Pán Bůh zaplať.“

Pro chudé kostely daroval: P. T. Nejmenovaný, Osenice, p. Dětenice, Čechy, jedno fialové oltářní antipendium. — „Pán Bůh zaplať.“

exercicie

Exercicie na Velehradě ve Stojanově. Červen: 17.—21. členky III. řádů. — Červenec: 8.—12. inteligence (muži), 15.—19. studenti, 22. až 26. inteligence (paní a dívky), 29. až 2. srpna kněžské triduum. — Srpen: 5.—9. studentky, 11.—15. bohoslovci (event. i kněží), 19.—23. učitelky, 25. až 29. profesori a učitelé. — Září: 16. až 20. dívky z měst. — Začátek naznačeného dne večer, ukončení ráno. Přihlášky přijímá exerciční sekretariát na Velehradě čís. 1.

Exercicie ve Frýdku 1940. Červen: 9.—13. něm. nemocní všech stavů, 14. až 18. čeští jinoši a muži, 24.—28. čeští maturanti, 29.—3. VII. čeští učitelé. — Červenec: 3.—7. české dívky tov. děl-

nice, 8.—12. čeští mladí kněží, 12. pas-týřské porady kněží, 14.—18. čeští kněží, 18.—22. čeští studenti vyšších tříd, 22.—26. čeští ministranti od 13 let, 26.—30. české studentky a učitelky, 30.—3. VIII. čeští ministranti do 13 let. — Srpen: 3.—7. čeští studenti nižších tříd, 7.—11. české dívky, které exercicie již několikrát dělaly, 12. až 16. české ženy, které exercicie již několikrát dělaly, 18.—22. čeští kněží, 22.—26. čeští jinoši a muži inteligence, 26.—30. německé ženy a dívky. — Po-platek se platí 51 K, ministranti a studenti 35 K. Přihlášky přijímá: E exerciční dům, Frýdek. Přihlášeni přinesou s sebou ručník, mýdlo a cestovní stravovací listky.

APOŠTOLÁT

sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blahosl. Panny Marie

ROČNÍK XXXI. • ČERVEN 1940 • ČÍSLO 6.

Dr. Fr. Grivec

sv. metod, biskup a apoštolský legát

Spor o pravost pověřovacího listu papeže Hadriana II. „Sláva na výsostech Bohu“ (r. 869) byl už před desetiletími s takovou hodnověrností vyřešen, že obnovené pochyby Lj. Hauptmanna nemohly zviklati již před ním podanými důkazy o pravosti listu. Protože se u nás, zvláště mezi neodborníky, ještě pořád opakovalo mínění o podstatné interpolaci rozhodně významného papežského pověřovacího listu, jsem otázku ještě jedenkrát probádal a k předešlým důkazům dodal ještě nově. Po vyjítí těch důkazů¹⁰ jsem z vědeckých kruhů dostal tolik souhlasných projevů, že považuji spor za dostatečně vyřešený, ačkoliv některé vedlejší otázky, které jsou ve spojení s tím sporem, ještě dlouho nebo dokonce vůbec navždy zůstanou nevyřešeny. Takovou téměř neřešitelnou otázkou je, *kdy byl Metod vysvěcen na biskupa*, zda před onim pověřovacím listem, či teprve po návratu z Panonie r. 869 (nebo 870).

Tato otázka je ve spojitosti se sporem o pravost Hadrianova pověřovacího listu. V něm je totiž Metod představen jako obyčejný duchovní, neboť ho papež jmenuje svým *synem*, a nikoliv bratrem, jak oslovuje biskupy. Tak ho také představuje ŽM 8, který vypravuje, že Metod s papežovým listem přišel do Panonie a že byl teprve po návratu do Říma vysvěcen na „biskupa v Panonii na prestol svatého Andronika“. Naproti tomu má stará církevně slovanská Chvála sv. Cyrilu a Metodu ve velmi zkráceně uvedeném Hadrianově listě pro Metoda biskupské oslovení (*bratra*) a kromě toho v textu listu výslovné tvrzení, že Metod je již vysvěcen na arcibiskupa; totéž také bezprostředně před textem listu pověřovacího.

Těžko vysvětlitelnou zprávou o Metodově vysvěcení v Hadrianově listu (ŽM 8) už Ginzl uváděl jako důkaz proti jeho pravosti. Ale jeho důkazy jsou zastaralé a vadné. Dokazuje totiž především s tvrzením, že je vypravování ŽM, že teprve papež Hadrian II. Metoda vysvětil na duchovního, prázdná bajka (Fabel), v očividném rozporu s listem papeže Jana VIII. Svatoplukovi r. 879, kde je výslovně napsáno: „Methodius vester archiepiscopus ab antecessore nostro Adriano ordinatus vobisque directus“ (Metod, váš arcibiskup, od našeho předchůdce Hadriána vysvěcen a vám poslán). Avšak tu se Ginzl mýlí. Z prohlášení, že papež Hadrian II. vysvětil Metoda na biskupa, nikte-

¹⁰ Jugoslov. istor. časopis, 1939, 1—39.

ven jako obyčejný duchovní? Je-li možné oslovení „syna našeho“, které mu dává list, jinak vyložití? Český dějepisec V. Novotný předložil domněnku,¹⁵ že je v církevněslovanském textu nesprávně přeložena latinská zkratka f. n., která může znamenati buď „fratrem nostrum“ (bratra našeho) nebo „filium nostrum“ (syna našeho). Avšak pisatel ŽM věděl, že papež biskupy oslovuje jako bratry, jak píše v 12. kapitole ŽM, když velmi volně a zkráceně uvádí list papeže Jana VIII. r. 880 Svatoplukovi: Náš bratr Metod je svatý a pravověrný.“ Z toho bychom usuzovali, že v textu listu papež Metoda proto jmenuje *synem*, protože ještě nebyl vysvěcen na biskupa. To napovídá také text: „My pak jsme prozkoumavše ustanovili Metoda, syna našeho, když jsme jej se žáky vysvětili, poslati do vaší země.“ Metodovo vysvěcení je uvedeno v téže řadě se žáky, a ti byli vysvěceni jen na jáhny a kněze. Možný by byl výklad, že je vysvěcení zde uvedeno bez rozlišování stupňů jáhenství a kněžství, a že tedy proto také biskupství není výslovně rozlišeno od kněžství.

Pravděnejpodobnější je výklad, že oslovení „syna našeho“ stálo v prvotním překladu slovanském, který byl již pořízen r. 869 (jak jsem upozornil v JIČ, 1939, 13—15). Tehdejší překladatel ještě neznal dobře římské terminologie, jakož se také v tehdejších liturgických překladech jeví neznalost latinské terminologie. Vždyť bylo také oslovení *syn* čestné. Papeži tak oslovovali vladaře a vynikající muže, na př. Svatopluka r. 880. Pisatel ŽM použil onoho slovanského překladu listu pověřovacího. Tím by byla zapletená otázka dostatečně vyřešena.

Konečně by bylo možno ještě předložití mínění, že na pisatele ŽM působila zpráva, že byl Metod teprve po druhém příchodu do Říma posvěcen nebo vpravdě zřízen na panonského arcibiskupa. Tato zpráva jej tak poplašila, že Metoda v textu listu Hadrianova představil jako obyčejného duchovního. V ŽM je mnoho povrchnosti, ale právě tu povrchnost nebo nepřesnost je těžko odůvodniti.

Které mínění pak je slučitelnější s církevněprávním postavením v Dolní Panonii? Nepochybně domněnka, že byl Metod vysvěcen na biskupa, dříve nežli přijal pověřovací list „Sláva na výsostech Bohu“. Z odpovědi, kterou dal papež Hadrian II. na prosbu Kocelovu, ať mu pošle Metoda, můžeme usouditi, že odešel z Říma jako papežský legát pro šíření křesťanství mezi Slovy. Tato odpověď je v ŽM 8 podána v tak slavnostní formě, že zní skoro jako písemné zmocnění a ne jako ústní odpověď: „Ne jenom tobě jedinému, ale všem oněm slovanským zemím jej pošleme učitele od Boha a od svatého apoštola Petra, předáka a klíčníka nebeského království.“ Poněvadž je pravděpodobné, že Kocel svou prosbu papeži vyslovil v listě, je také pravděpodobné, že mu papež naň odpověděl písemně. Ten slavnostní písemný text pak s velkou pravděpodobností předpokládá, že byl již Metod posvěcen na biskupa. Hýbl myslí, že je v tom textu obsaženo jádro papežova listu „Sláva na výsostech Bohu“. To Hýblovo mínění

¹⁵ V. Novotný, České dějiny (1912), I., 1, 332 n.

je sice fakticky opřeno o jeho omyl o interpolaci a nepravosti Hadrianova pověřovacího listu, ale přes to upozorňuje na důležitost této papežovy odpovědi knížeti Kocelovi.

V papežském dopisování o sv. Cyrilu a Metodovi jsou ještě zachované památky časem těžko srozumitelné. Tak také v pověřovacím listě „Sláva na výsostech Bohu“ pohřešujeme určitější prohlášení o pravomoci Metodově a o slovanské bohoslužbě. V ostrých dopisech, které papež Jan VIII. r. 873 psal německým biskupům, že mají Metoda propustiti ze zajetí, se opětovně zdůrazňuje, že je Metod papežovým legátem pro šíření křesťanství.¹⁶ Kdy Metod přijal tuto výjimečnou a čestnou pravomoc? Pravdě nejpodobnější je, že před prvním odchodem z Říma do Panonie. Vždyť byl skutečně zplnomocněn pro rozhodně závazná vyjednávání stran zřízení nového arcibiskupství, která znamenala změnu v církevním uspořádání, tehdejšími západními tradicím rozhodně odporující. Bylo tedy již tenkrát potřebné nebo opravdu velmi vhodné plnomocenství, jaké mívají papežští legáti. To zplnomocnění a důstojenství pak je těžko slučitelné s obyčejným stupněm kněžským, zvláště ohledně církevněprávního postavení Panonie, kde bylo třeba rozhodně zasáhnouti do ustálených již práv mocných solnohradských arcibiskupů a s ohledem na tenkrát již udělené privilegium slovanské liturgie.

Ve světle Metodova biskupského a vyslaneckého (legátského) důstojenství, které je poněkud vysloveno v papežově odpovědi knížeti Kocelovi, je také pověřovací list „Sláva na výsostech Bohu“ tak osvětlen, že jsou rozprášeny mnohé pochyby. Potom je srozumitelná pohrůžka církevními tresty proti nepřátelům slovanské liturgie; potom je také pochopitelné, proč nejsou v pověřovacím listě jasněji vyjádřena plnomocenství, protože byla obsažena v listě, adresovaném jenom Kocelovi, kdežto onen pověřovací list je psán Rastislavu, Svatoplukovi a Kocelovi. Krátce zaznamenaná odpověď papežova Kocelovi je jako zvláštní list nejen pravdě podobná, nýbrž i vyplňuje jakousi mezeru.

Kdyby byl Metod přišel z Říma do Panonie jako obyčejný duchovní, byl by solnohradskému duchovenstvu tuze málo imponoval, zvláště solnohradskému arcipresbyteru, představenému solnohradského arcibiskupa. Prakticky i takticky byl by papežův legát, který by nebyl měl biskupského důstojenství, v takových okolnostech těžko splnil své důležité a v Solnohradě tak nepřijemné a pobuřlivé poslání. Papežův legát a již vysvěcený biskup však postavil solnohradské duchovenstvo zcela nenadále před hotovou věc. Solnohradu zůstala otevřena jediná cesta apelace do Říma. Metod pak mohl po domluvě s Kocelem úspěšně zaříditi vše, co bylo třeba pro formální zřízení panonského arcibiskupství. Právě to bylo cílem jeho poslání a zároveň závaznou funkcí jeho apoštolské vyslanecké (legátské) služby.

Skutečné vykonávání solnohradské biskupské jurisdikce v Dolní Panonii se opíralo o rozhodnutí franckého císaře, nikoli však o pape-

¹⁶ Slovenski knez Kocelj, 274.

*Farní
kostel
v Bitolji.*

Lidové závody.

Archiv

Apoštolátu.

žův dekret. Papež tedy nebyl povinen tento skutečný stav uznati. Proto mohl Metodu jako svému legátu dáti neobyčejnou (výjimečnou) jurisdikci v té (s římského stanoviska) misijní krajině, bez ohledu na skutečnou solnohradskou jurisdikci. S papežova stanoviska tedy Metod měl jurisdikci v Panonii (Moravě), když tam odecestoval s papežským pověřovacím listem. Jako je pravomoc papežova apoštolského legáta neobyčejná (výjimečná), tak byla také tehdejší Metodova jurisdikce neobyčejná (výjimečná). A pro řádné vykonávání Metodovy církevní jurisdikce v Panonii bylo potřebi formálního zřízení panonského (nebo moravského) arcibiskupství. Již řádně vykonávanou solnohradskou jurisdikci bylo třeba a možno odstraniti jen zřízením nové biskupské jurisdikce, tedy formálním zřízením nového biskupství pro tu krajinu.

Jak tedy Metodovu neobyčejnou (výjimečnou) jurisdikci v Panonii již uprostřed roku 869 (nebo ještě několik měsíců dříve) uvedeme v souhlas se solnohradským memorandem, totiž se zdůrazňováním, že Solnohrad již 75 let nepřetržitě spravuje Panonii? Tu dobu je třeba počítati od roku 796, a podle římského způsobu počítání uplývá 75. rok teprve roku 870, nikterak již uprostřed r. 869.¹⁷ Tuto zdánlivou nesrovnalost můžeme bez obtíží rozřešiti. Solnohradský biskup tuto otázku rozsoudil s fakticky jiného stanoviska než Řím. Se solnohrad-

¹⁷ JiČ, 1939, 91—193; GMDS, 1937, 65.

ského stanoviska byla Dolní Panonie řádnou a nepřetržitě užívanou solnohradskou církevní držbou. Pro papeže (a Metoda) však to byla misijní, bezprostředně Římu podřízená krajina (římská, Petrova), jak zdůrazňoval sv. Metod proti německým biskupům (ŽM 9). Na obžalobu německých biskupů: „V naší krajině učíš“ rozhodně odpověděl: „Svatého Petra je (ta krajina).“ Se stanoviska solnohradského arcibiskupa byl jeho držební stav porušen jenom tenkrát, když se Metod vrátil do Panonie jako formálně zřízený panonský arcibiskup.

Po návratu z Panonie do Říma byl Metod povýšen na nový církevně-právní stupeň, zřízen na panonského arcibiskupa, ale biskupské posvěcení dostal již dříve. Pisatel ŽM však to nedosti rozlišil, anebo nedosti rozdílně vyjádřil. Již sám kontext „na prestol svatého Andronika“¹⁸ trochu napovídá, že by zde na místo „vysvětil na biskupa“ mělo stát „zřídil na biskupa“.

Spor o pravost pověřovacího listu „Sláva na výsostech Bohu“ je tedy ve spojitosti s otázkou o čase Metodova biskupského vysvěcení a jeho ustanovení za papežského legáta. Tu otázku položil první rozhodný protivník (Ginzl) pravosti důležitého pověřovacího listu. S Račkim, Voronovem a Snopkem se můžeme připojit k jeho mínění, že byl Metod již před oním listem vysvěcen na biskupa, ale nad to ustanoven papežským apoštolským legátem. Avšak pro hodnověrnost toho mínění pravost pověřovacího listu není nijak zviklána, naopak ještě podeřena a zabezpečena.

Co do dějepisného obsahu neobyčejně bohatá a důležitá kapitola 8. Života Metodova je v té spojitosti ještě závažnější pro slovinské dějiny. Kocelova prosba dala bezprostřední podnět, aby papež Hadrian II. ustanovil Metoda za svého apoštolského legáta, aby s tímto neobyčejným pověřením šířil křesťanství mezi Slovany a slovanské misijní kraje církevněprávně uspořádal. Toto neobyčejné vyznamenání a moc byla udělena listem, adresovaným panonskému knížeti Kocelovi. To je vrchol Kocelových a Metodových úspěchů.

Z „Glasniku Muzejskega Društva za Slovenijo letnik, XX. zvezek 1—4 (Zbornik ob stoletnici Društva 1839—1939), Ljubljana 1939, str. 168—179; přeložil dr. Jan Springer.

Dr. M. Hnatyšak

O poutích v řeckokatolické církvi

Dvacet kilometrů na severozápad od Lvova, stranou od hlavní silnice, uprostřed rozlehlé písčité roviny náhle vystřeluje k nebi osamělá vysoká hora. Strmé svahy jsou pokryty překrásným smrkovým lesem. Na vrcholku hory stojí ve stínu staletých lip starobylý kostelík. Kolem dokola úchvatný rozhled po daleké pláni, na řeku polokruhem omývající horu, na bílé městečko *Janov*, na vody velikého jezera modrající se v pozadí uprostřed zeleného lesa.

Je krásný letní den. Kolem starobylého kostelíka se shromáždilo

¹⁸ Podle legendární tradice byl sv. Andronicus prvním srémským biskupem.

dvacet tisíc venkovanů a venkovanek v pestrých krojích. Na rozlehlém hřbitově pod košatými stromy slouží se v dřevěné kapli slavnostní mše sv., již se zbožně zúčastňují desetitisícové zástupy. Církevní zpěvy se rozléhají s vrcholku hory daleko, široko do kraje. Zvonek oznamuje, že se blíží veliký okamžik svatého přijímání. Ze srdcí desetitisíců dere se ústy vřelý modlitební šepot. Všichni, mladí i staří, přistupují zbožně ke stolu Páně.

Mše sv. je skončena. Obrovské procesí prodírá se v husím pochodu úzkou lesní pěšinkou dolů po strmém svahu, až se dostane asi uprostřed skalní stěny k velikému otvoru. Zde je vchod do proslulých *stradeckých jeskyní*. Hned u vstupu — rozlehlý jeskynní kostel, v němž se slouží pravidelně mše sv. a večerní pobožnost. Za oltářem — vchod do překrásných přírodních, místy pečlivou prací lidských rukou rozšířených a upravených jeskynních chodeb. Vcházíme do podzemního příbytku starobylého basiliánského kláštera. Jeskyně se podobají v některých místech nejkrásnějším přírodním jeskynním světa. Nedaleko vchodu spatříme po stranách hlavní chodby v skále lidskou rukou vytesané místnosti bývalého podzemního kláštera: monastýrský kostel s oltářem vtesaným ve skále, refektář, celá řada mnišských cel, kobka pro poustevníka se zazděným vchodem, do níž můžeme nahlédnouti jediné uzoučkou, hlubokou skulinou ve skalním bloku, kterou se spouštělo dolů po provazu jídlo a pití pro poustevníka. A dále, když si prohlédneme klášterní místnosti, jdeme úzkými chodbami nahoru a dolů, až vstoupíme do velkého, záhadného, ozvěnou dunícího podzemního sálu, z něhož vede do hloubek země další spleť úzkých chodeb. Vlhký průvan tajemně šelestí v černých temnotách. Nikdo dosud nezjistil, jak dlouhé jsou vlastně tyto podzemní chodby a kam vedou. Lidová fantasie opřádá tuto spleť legendárních zpráv o tom, že stradecké podzemní chodby vedou k pokladům ukrytým na dně janovského jezera (asi 5 km), do sklepů zapadlého zámku lvovských knížat (asi 20 km), ba dokonce i do proslulých posvátných podzemí kyjevské Pečerské Lavry (asi 600 km). Jisté je pouze to, že dosud byly geologicky a archeologicky prozkoumány asi 2 kilometry. Nikdo se neodvážil dál do tohoto podzemního světa, opředeného tajemstvím lidových pověstí.

Místnosti podzemního kláštera v Stradči již po staletí zejí prázdnotou. Založen v XI. století klášter tento přetrval mnohé chvíle slávy a úpadku, až konečně v XVII. věku se stal obětí ničivé dějinné smrtě. Přitáhly tatarské hordy a se jménem Allaha na rtech vyplenily zemi, vyvražďily nevinné obyvatele a odvedly mladé dívky do potupného otroctví. Celý ukrajinský národ mnoho zkusil v této hrozné válce, nejhůře však bylo právě ve vesničce Stradči, která se do té doby vlastně ani Stradče nejmenovala. Byla to doposud šťastná, kvetoucí Strilyska se svým v celém kraji proslulým podzemním klášterem. Tataři vtrhli i do této vesnice. Ustrašený lid hromadně uprchl pod ochranu zbožných mnichů, do rozsáhlých podzemních jeskyní, aby tak zachránil aspoň holé životy. Spolu se staříčkými mnichy setrvali

lidé den a noc v jeskynním kostele na modlitbách k Bohorodičce, aby je ráčila zachrániti před krutostí vrahů a mučitelů. Ale Tataři konečně přece přišli na to, kam se skrylo obyvatelstvo vydrancované a vypálené vesničky. V zástupech se pohrnuli do jeskyně — avšak už u vchodu narazili na rozhodný odpor udatných strilyských mladíků řádně vyzbrojených. Mnoho divokých Tatarů zaplatilo životem svoji námahu dostati se dovnitř a surově vyvraždit všechny uprchlíky. Konečně, v nejvyšším vzteku, Tataři přišli na krutý nápad. Nanesli před vchod do jeskyně mnoho dříví a zapálili je. Kouř vnikal čím dál tím hloub do podzemí; všichni tam skrytí pomalu, za hrozných muk, skonali udušením. Zahynuli všichni mniši a vesničané, s ženami i dětmi, dohromady přes dva tisíce lidí. A večer, když Tataři, omráčení svým hrozným skutkem, spali na okraji lesa těžkým, neklidným spánkem, když na obloze se objevil měsíc a postříbřil svými paprsky celou pláň, hladinu janovského jezera, stuhu řeky na úpatí hory a zlatý kříž na kostelní věži — bílá, vzdušná postava prošla tiše lesem a zmizela v podzemí. Kráčela od jedné zohavené mrtvolky k druhé, a nad každým, starcem i mladíkem, nad ženou a dívkou, a zvláště dlouho nad každou dětskou mrtvolkou ronila hořké slzy lítosti. To Nejsvětější Panna Maria oplakávala své věrné děti, své hrdinské mučedníky za Kristovu víru. A proto, že tolik lidí tak strašně v těch jeskyních strádalo — dávné Strilyska, až se zase zalidnila a začala žiti klidným životem, se již nejmenovala Strilyska, nýbrž Stradče.

Tisíce poutníků se svíčkami v rukou procházejících úzkými chodbami stradeckých jeskyní šeptají si navzájem tajemně tuto krásnou legendu, založenou na historické skutečnosti. A když si všichni prohlédnou starobylé, posvátné jeskyně — mohutný průvod kráčí dále lesnatými svahy až dolů k řece, zastavuje se u každého z dvanácti velikých křížů — u dvanácti stanic jedinečně krásně po lesním svahu se vinoucí křížové cesty. U každého kříže se zpívají nábožné písně, u každého prosloví kněz k lidu krátké kázání. Teprve pozdě v noci se vrátí slavnostní průvod nahoru ke kostelu, a před udivenými zraky poutníků se rozprostírá úchvatný noční pohled na romantické lesy a vody v přílivu světla měsíce, na mohutném, třpytném pozadí stanic světél velkoměsta v dálce plápolajících.

Každého léta se opakovala tato veliká poutní slavnost, v nejromantičtějším rámci přírodních krás a historických vzpomínek odhalující hloubku náboženských citů vesnického lidu. Každý se vracel domů nejen oslněn krásou krajiny, tajemností jeskyní, opředených poesii lidových legend, nýbrž i očistěn mravně a nábožensky obnoven.

Stradče není největší, nejpopulárnější ani nejvíce navštěvované poutní středisko svého kraje. Přes to však přírodními krásami a historickým kouzlem vždycky přitahovalo právě nejvnmavější, nejjemnější citící jedince ze zástupů věřících. A bylo těch jedinců vždycky na desetísíce.

Vzpomínám na zašlou slávu překrásných poutních středisek východní katolické církve — a z mlhy poetické vzpomínky pomalu se

vynořuje v mém vědomí střízlivá realita našeho dneška. Kouzelný vzpomínkový obraz mizí. Zatlačují jej různé časové reflexe.

Celý náš veřejný život minulého dvacetiletí byl ovlivněn ideologickými prvky toho druhu, že otevřené, veřejné vyznávání náboženských stejně jako i vlasteneckých zásad vyžadovalo notnou dávku mužnosti a sebezapření. Tyto zásady se považovaly za směšné, nedůstojné lidí osvícených a pokrokových. Teprve pod vlivem nečekaných otřesů se všecko změnilo. Co bylo dotud „posledním slovem“ módy a pokroku, stalo se najednou přežitkem dob zapadlých a méněcenných; domnělé „tmářství“ minulých dnů rozkvetlo v záři opravdového, pozitivního pokroku, jenž je s to vésti národ správnou cestou k lepšímu zítřku.

Tak se také stalo, že otázky veřejného náboženského života vystoupily ze stínu sakristií a staly se problémy nikoliv úzce konfesijního, nýbrž celonárodního významu. Proto je již na čase pojednávat i o těchto otázkách se vši otevřeností a snažiti se zjednatí nápravu všudy tam, kde toho okolnosti vyžadují.

Jedním z úseků veřejného náboženského života je jistě otázka našich poutí. Mnoho se teď píše v novinách a mluví v rozhlasu o staroslavnských českých a moravských pouťových střediscích. Zdůrazňuje se jejich historický význam, krása jejich stavitelských i výtvarných památek a církevních obřadů spojených s poutními slavnostmi. Při tom se však nesmí zapomenout na nejdůležitější náboženský prvek poutí, totiž jejich mravně obrodnou úlohu pro široké vrstvy lidové. A s tímto, doufejme, že v brzké době v plném rozsahu znovu získaným pokladem v duších milionů — národ nikdy nezahyne.

O. Alexander Biljak

UKRAJINŠTÍ ŘEKO-KATOLÍCI V JUGOSLAVII

Zmínka v článku předešlého čísla o † biskupu křiževackém dru Dionysiovi Njaradim, že byl jmenován též apoštolským administrátorem bosenských řekokatolíků, vyvolala dotazy o bližší zprávy, jak se dostali Ukrajinci do Bosny. Stručný článek O. Biljaka má být na ně odpovědí.
Red.

Po osvobození Bosny z nadvlády turecké a po jejím připojení k bývalému Rakousko-Uhersku poznala vídeňská vláda, že mnoho bosenské půdy leží ladem. Dala tedy po celé říši ohlásit, že je možno získati půdu v Bosně za velmi výhodných podmínek, dokonce i zdarma. Tak se z celé říše začali stěhovat do Bosny příslušníci různých národů.

V bývalém Haliči se tísnili Ukrajinci, kterých ročně silně přibývalo, ale nepřibývalo jim potřebné země. A přece je to v krvi ukrajinského venkovana, že touží po půdě, chce ji co nejdříve nabýti. A neohlíží se při tom ani na to, jaká je ta půda; jde za ní naslepo.

První přistěhovalci — většinou jen jednotlivé rodiny — přijeli do Bosny kolem r. 1890. Přibyvše tam, teprve viděli, kam to zapadli. Nebylo tam cest ani stavení — vůbec žádné stopy lidského života,

nýbrž jen kol dokola nepřehledné lesy, neschůdné rokle plné divoké zvěře, která ohrožovala i lidský život. Tu bylo třeba si vyhrnouti rukávy a pustiti se do práce. Přes to, že tito první přistěhovalci přišli do tak nepříznivých životních poměrů, nevarovali svých rodáků ve starém kraji, nýbrž naopak ještě jim líčili ve svých dopisech smyšlenky, jak se jim tu dobře daří, jak zdarma dostávají půdu, pijí víno, „rakiju“ (kořalku), mají vinohrady a jedi jižni ovoce atd., prostě jako by tam byla zaslibená země oplývající medem a mlékem. Také placení agenti klamali ukrajinský lid v Haliči.

Pravda, přistěhovalci dostávali půdu lacino, ale byl to les, a později se ukázalo, že je to nejslabší a nejhorší země. Pokud vymytěná půda byla čerstvá, rodila dobře. Majetnější přistěhovalci, kteří s sebou přinesli peníze, zakoupili si lepší půdu a nyní si dobře stojí. Chudáci však na t. zv. „carovinách“ dosud bídačí, zvláště přede žněmi.

Zmíněné dopisy byly pro venkovany svůdným lákadlem, tak že se mnohý zlakomil a zatoužil lacino se státi boháčem. Početnější kolonizování začalo od roku 1900 a trvalo někde až do roku 1913. S počátku přicházeli Ukrajinci většinou do *prnjavorského* okresu — skoro ze všech krajů haličských.

Nebylo tu žádné organisace. Kam se kdo dostal, tam si koupil půdu, a kdo neměl peněz, čekal na „carovinu“, totiž půdu zadarmo. Tak se Ukrajinci rozptýlili po různých zákoutích, nadržice se nikde pohromadě. Nejednen z nich koupil si zem a postavil domek, neboť lesů byla hojnost, ale do toho domku nebylo cesty, ba někdy ani pořádného chodníku, a nejbližší soused byl na kilometr i více vzdálen. Je třeba si uvědomiti, jak těžce a hořce bídačili tito přistěhovalci po několik let. Nejednou ztráceli den i dva pro nějakou maličkost, aby se dostali do města, neboť ve vesnici — možno-li nazvati vesnicí tehdejší jen boudy — nebylo možno nic koupiti. Tak žili v poměrech velmi příkrých a bezradných. Museli velmi těžko pracovati: z kořenů káceti les, a obilí nebylo, protože domácí lid sám žil velmi bídně: pásal dobytek, vepře a ovce a sel trochu kukuřice. Orali dřevěnými pluhu, jak to možno ještě i dnes vidět. Urodily-li se trnky, pili „rakiju“, kterou si, bohužel, i Ukrajinci velmi brzo oblíbili. Leckterá rodina trpěla trpkou bídu, a to jen proto, že se otec oddal pijaňství; co vydělal, to propil.

Ukrajinci jsou lidem pilným a šetrným od své přirozenosti a tak se brzo vypracovali ze zlých dnů a pomalu se dostali k jakému takému živobytí. Stavěli si, když ne domy, tož aspoň „kolyby“. Mýtili sekýrou i ohněm lesy, osévali pustiny, zakládali kulturu uprostřed divokých a nepřístupných krajů. Ačkoliv pocházeli z nejhudobnějších vrstev velkopanského dělnictva, přece stáli na mnohem vyšší kulturní úrovni, než lidé domácí.

Radost a štěstí ukrajinských přistěhovalců z příchodu vlastního kněžstva byla veliká. Kostel se stal prvním střediskem, kolem něhož se soustředil život náboženský i národní.

Dne 7. října 1914 přišel do Sarajeva O. Olexa Baziuk jako apoštol-

*Kostelík sv. Cyrila
a Metoděje
v Prijepolji.*

Lidové závody.

Archiv Apoštolátu.

ský administrátor. Od té doby se stala řecko-katolická církev v Bosně nezávislou od římsko-katolických biskupů. O. Baziuk dal se s velikou láskou do apoštolské práce, navštěvuje všechny řecko-katolické farnosti; při naprostém nedostatku schůdných cest nebylo to snadným. Aby byl blíže svým věřicím, přesídlil r. 1916 ze Sarajeva do Banjaluky, kde konal i povinnosti farářské, dojížděje též do Jablonova, Cerovljan, Obsečka a nějaký čas i do Kozarce. Po světové válce byla bosenská řecko-katolická administratura připojena r. 1924 k diecési križevacké, a O. Baziuk se stal biskupským vikářem (zástupcem). Pod správou križevackého vladyky † Dionysia Njaradiho dočkala se řecko-katolická církev v Bosně nového rozkvětu v životě náboženském i národně-kulturním. (Viz čl. v čís. 5. Biskup apoštol.)

Také na levém břehu řeky Sávy *ve Slavonii* se usadili ukrajinští vystěhovalci počátkem 20. století, jako na př. v Kanizi (okres Slav. Brod, 850 duší), Sibini (týž okres, 950 duší), Lipovljanech (okres Novska, 750 duší). Ale ti našli poměry příznivější; krajina je většinou rovina, jen místy zvlněná nevelikými pahorky, půda úrodná, lidé bohatší. Tu se zakupovali ukrajinští přistěhovalci jednotlivě za své peníze, kde dostali koupit pozemky; proto jsou tak rozptýleni ve Slavonii a postrádají tam střediska, jakým je na př. Prnjavor v Bosně. Jsou také méně odolní vlivům svého okolí a početně nerostou tak jako v Bosně.

Kromě těchto novějších ukrajinských vystěhovalců v Bosně a ve Slavonii, kteří pocházejí z různých krajů *Haliče*, jest ještě silná starší skupina tak zv. *bačvanských Ukrajinců*, usazených v Bačce a v okolí Srjemu, kteří během dvou století nejen že nesplynuli se svým okolím, nýbrž početně, hospodářsky, národně i kulturně zmohutněli. To jsou přistěhovalci z ukrajinského *Podkarpátí*, mluví svým bačvanským nářečím, v němž vychází i jejich týdeník „Ruské Noviny“, vydávaný Ruským národním spolkem osvětovým v Ruském Keresturu. Všichni řecko-katoličtí Ukrajinci v Jugoslavii patří pod jedinou diecési kri-

ževackou, osiřelou nedávno úmrtím vладыky Dionysia, velikého biskupa i vlastence. Věrnost rodné víře je všem oporou i věrností národu.

O. I. Mastylak CsxR., Řím

šestý týden křesťanského východu v miláně

Pokračování.

Zahájení unijního Týdne.

Ve čtvrtek 11. dubna před třetí hodinou odpolední se rozsáhlá dvorana universitní naplnila účastníky, plnými očekávání. Konečně pozdravováni potleskem přítomných vstupují J. královská Výsost vévoda Bergamský, J. Eminence kardinál Lavitrano, arcibiskup palermský a apoštolský administrátor řecké eparchie Piana de'Greci, vůdce unijního hnutí v Itálii a čestný předseda letošního Týdne, milánský arcibiskup kard. Schuster, barský arcibiskup Mons. Mimmi, výkonný předseda milánského sjezdu, Mons. Mele, byzantsko-řecký biskup eparchie jihoitalského Lungra, Mons. Besson, biskup lausannský, ženevský a frýburský, předseda spolku „Unio catholica“ a jediný přítomný hierarcha ze zahraničí, Mons. Perniciaro, pomocný biskup italsko-řecké eparchie Piana de'Greci, a ještě několik významných osobností duchovních a světských.

Grottaferratská pěvecká škola pod vedením P. Lorenza (Vavřince) Tardo zpívá „Polychronion“ čili „Mnogolětstvie“ a na řečniště za potlesku vystupuje Rector Magnificus Katolické University Božského Srdce, P. Agostino Gemelli O.F.M. Řečník, na jehož tváři možno takřka čísti o minulých vítězně prožitých vnitřních bojích — vzpomeňme na sráznou cestu od nevěřícího bojovného socialismu k zanícenému duchu „Božího chudáčka“ z Assisi — uvítal přítomné přímými slovy, zatiženými nelíčenou vážností a zdůraznil význam východní otázky zvláště pro katolíky dnešní Itálie, kdy utvoření italského Imperia jim vnutilo zaujmouti k ní správný postoj.

Nato se ujal slova výkonný předseda Mons. Marcel Mimmi. „Sv. Mikuláš z Bari posílá pozdrav sv. Ambroži v Miláně!“ Po vzpomínce na oba ochránce tohoto unijního Týdne sympatický arcibiskup nastínil význam a vývoj unijního hnutí v Itálii i za hranicemi. Unijní hnutí prožívá podobný vzrůst jako kdysi hnutí misijní. S počátku bylo toto ohniskem zájmů spíše nadšených jednotlivců a menších skupin věřících, až se pak nakonec stalo hnutím všekatolickým a lidovým. Podobným počátkovým údobím prochází — aspoň v Itálii — hnutí unijní. Při této příležitosti zaznamenává činnost Italského Katolického Sdružení pro křesťanský Východ (A. C. I. O. C. — Associazione Cattolica Italiana per l'Oriente Cristiano). Pak přechází k unijním snahám a podnikům Svaté Stolice, jež pro křesťanský Východ přináší tolik obětí. Všimá si pak zběžně unijního hnutí za hranicemi. Nebyl pomínut

mlčením ani Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje, jehož činnost byla osvětlena statistickými údaji z Jugoslaviie. —

Vždycky se dívám s určitou nedůvěrou na onu propagandu svato-svatých věcí prostřednictvím suchých čísel, která mohou snadno dáti podnět k samolibému sebezpřeceňování a ochromiti úsilí o další vnitřní prohloubení a zdokonalení, avšak tentokráte přece jsem litoval, že blahodárná činnost Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje v zemích cyrilometodějských není rovněž vyjádřena a doložena přesnými čísly jako ve zkratce, aby těmto zemím bylo vykázáno spravedlivé místo ve všeobecné Církvi Kristově a podala se vzpruha k horlivé unijní práci.

Nakonec bylo upozorněno na unijní prvky v encyklice svatého Otce Pia XII. „*Summi Pontificatus*“ a přečten text pozdravných telegramů svatému Otcovi a sekretáři Východní Kongregace kardinálu Tisserantovi.

Studijní konference prvního dne.

Ve 4. hod. začíná první konferenci známý assumpcionista *P. Martin Jugie* na téma „*Nauka katolická a nauka odloučených bratří*“. Konstatuje skutečné velké rozdíly mezi naukou katolickou a nynější naukou nesjednocených bohoslovců. Katolická věrouka se pod vedením neomylného učitelského úřadu Církve za staletí vyvinula tak přesně a jednoznačně, že zde není možno přistupovat na kompromisy s míněnými pravoslavnými bohoslovců. Avšak těmto upírá řečník na podkladě nauky samých pravoslavných právo mluvití jménem celé východní církve. Jakkoli stanovisko pravoslavných theologů je katolické Církvi nepřátelské, se stanoviska uznaného všeobecně odloučenými církvemi nepřekročitelné překážky sjednocení vlastně není, poněvadž církev východní uznávají za nepochybnou a neomylnou nauku pouze ustanovení sedmi všeobecných sněmů (do roku 787), jež nikterak neodporují nauce katolické, poněvadž katolíci rovněž uznávají tyto sněmy.

Nás těší, že klasická these Vladimíra Solovjeva, oživena důrazně později lvovským metropolitou hrabětem O. Šeptyckým, došla nové formulace v ústech tak odpovědného představitele unijního bohosloví.

Následovala přednáška katolického laika, hraběte *Karla Loverý de Castiglione*: „*Náboženské myšlení ruské a katolicismus*.“ Přednášející mluvil s řečnickou snadností vlastní Italům, prokázal nemalou znalost ruské literatury a sečtělost v unijních bohosloveckých publikacích. Zachytil vývoj a osudy theologie v Rusku, naznačil svéráz ruského náboženského myšlení ve vší jeho mnohotvárnosti, zdržel se déle u ústředního tématu ruského bohosloví posledního století, u nauky o Církvi, kde vytkl směry *konservativní* (Makarij, Bulgakov a Filaret, Gumilevskij), *liberální* (Chomjakov a slavofilé), *pokrokový* (Arsenjev a Berdjajev) a *synthetický* (Solovjev). Poukázal na neoprávněnost útoků na Církev katolickou se strany pravoslavných, kteří své mystické zaměření staví proti „juridickému“ — právnímu pojmání křesťanství u katolíků, jako by Kristus nebyl ohniskem života katolické

Církve. Vše, co je krásného a mystického u pravoslavných, má katolická církev — avšak mimo to má ještě zřízení, ustanovené Kristem, jehož postrádají pravoslavni.

Třetí po řadě mluvil *albánský františkán P. Jiří Fishta*, přední básník své otčiny a spoluvůrce spisovné albánštiny, jenž před několika lety byl přijat mezi italské Akademiky. Mluvil o širším tématu, než jak bylo původně ohlášeno, totiž nejen o práci františkánů v Albanii, nýbrž všeobecně o *díle svého řádu pro sjednocení odloučených Východanů*. Tím vlastně byla vyrovnána do jisté míry souměrnost porušená na minulém Týdnu ve Florencii, kdy se obšírněji mluvilo o unijním apoštolátě dominikánů a jen mimochodem o františkánech, ačkoli oba bratrské řády spolu pracovaly a krvácely za zájmy jediné Církve Kristovy. Je nemožno mluvit o dlouhých a obtížných jednáních ve XIII. století mezi Svatou Stolicí a církví (cisařstvím) byzantskou, ústicích konečně v unii lyonskou (1274), a přecházeti mlčením syny svatého Františka, stejně jako dějiny florentského sjednocení (1439) bez jejich součinnosti byly by neúplným torsem. A je zajímavé, že františkánů bylo používáno jako legátů nejen se strany papežů, nýbrž i byzantských cisařů.

Večer o 9. hod. přednášel *P. M. Gordillo T. J.*, vicerektor Papežského Východního ústavu v Římě, „o přítomném stavu východní náboženské otázky“. Představil posluchačům nynější pestrý stav východních církví s jasnými náznaky dějinných cest, po nichž se k němu dospělo. Osvětlil hlavní proudy bohosloveckého hledání plné křesťanské pravdy a jednoty, a rozebral bohoslovecky základy hnutí *ekumenického*. Přednáška P. Gordilla náležela k nejvýznačnějším, jež byly v těchto dnech proneseny ve dvoraně university Božského Srdce, nejen proto, že mluvil s jednoznačnou jistotou, jež dávno už přešla stadiem „hledání“ a uzrála na podkladě široce založených studií, nýbrž především pro hledisko, s něhož posoudil hnutí ekumenické, které

*Na misijní cestě
v Macedonii.
Lidové závody.
Archiv Apoštolátu.*

našlo příznivý ohlas i u některých katolíků. Vítal-li před dvěma lety P. Karel Prümm T. J. (Zeitschrift f. k. Th., sv. 62, 1938, str. 256) *Con-garúv* spis o základech *katolického ekumenismu*, pak letos v téže spo-jitosti upozornil s důrazem P. Gordillo na onu „cestu úzkou“, jež vede do království jediné Církve Kristovy, podle směrnic encykliky Pia XI. z roku 1928 „*Mortalium animos*“. A jest to jistě blahodárné i žádoucí při horlivé práci a zápolení s vlnami rozkolu upřítí občas pohled na vídčí kompas katolické pravdy, abychom sami nebyli zaneseni vlna-mi do nebezpečných proudů daleko od Přístavu.

Podobný motiv se ještě jednou opakoval při poslední konferenci to-hoto Unijního Týdne. (Dokončení.)

Ant. Šuránek

když odchází otec . . .

(Kukátko.)

Noc není přítelem člověkovým. Je mu sice příležitostí k osvěžení sil, vyčerpaných denní prací, ale nerada vidí člověka bdícího. Dusí ho, sráží, přemáhá. Nechoďte noci, nemusíte-li. Ale já dnes musím. Přišla smutná zpráva: otec těžce nemocen. A přišla k večeru. Sedám tedy na vlak před půlnocí, abych byl do rána v rodné vesničce pod Sv. An-tonínkem. Vlak je skoro prázdný. Všechno je těžké, unavené. Vyhlédnu překvapeně oknem. Nad západem se chvěje červenavá hvězda, ve-liká, nezvykle veliká. Je to Venuše. Čím více se ocitá v ovzduší, pro-syceném parami, tím se nám jeví větší. Plane, jak zapadá, je nápad-nější, než byla, dokud se třpytila ve výšinách. Klesá zvolna, až se roz-plyne.

*

Dál se nedostanu. *Kunovice*. Vlak k Brnu jede až o pěti ráno. Musil bych čekat čtyři hodiny. Jdu zvolna pěšky. Je ticho. Osada spí. Ani psa neslyšet. A přece! Daleko za mnou se ozval hlasitý hovor, smích. A opět ticho. Kolikrát jsem už konal od dětství tuto cestu! Nikdy však nebyla tak těžká jako dnes. Báł jsem se této hodiny. — Jdu kolem kostela, kde bdí Dobrý Pastýř nad svým stádem ve své neúnavné, trpělivé lásce. Na hřbitově kolem odpočívají b ý v a l i vlivní činitelé, rolníci, dělníci, obchodníci, žebráci — vedle sebe — jako bratří. — Sem tam se mihne světlo v okně. Leží tam nemocný?

Za noci ztichounka chodívá smrt. Bože, potěš trpící, opuštěné, po-silni umírající. Vycházím z městečka. Pozdraví mne vyrušený pes. Každý pozdravuje svým způsobem. Vzpomněl jsem si na pokyn sv. Ignáce, že k nášeptům ďáblovým se máme chovat jako k psovi, který je uvázan a může kousnout, jen když se dobrovolně přiblížíme. Nechat ho štěkat a jít klidně dál. Dobře, ale tento pes nebyl uvázan a nikde nebylo člověka, který by ho okřikl. Dodal jsem si však odvahy, po-slechl dobré rady, nechal jsem psa štěkat, ani jsem si ho nevšiml. Po chvíli se utišil.

*

Napravo se lesknou koleje. Šel jsem jako student kdysi v noci podle nich, abych si ukrátil cestu. Ale chybil jsem, jako vždycky, kdykoli jednáme proti zákazu. I kdyby to byla jen dobrá rada! Šel jsem a nepozoroval — za měsíčné noci — že se blíží vlak. Jel podivuhodně tiše, zahučel, až byl na několik metrů. Vyděsily mě jeho ohnivé oči. Ztratil jsem rozvahu. Náhle mi vyvstala v mysli slova, která jsem kdysi slyšel od vojáka. Byl na stráži na trati. Únavou stoje napolo usnul. Vtom zahučel vlak a blížil se velkou rychlostí. Traf byla dvoukolejná. Voják nemohl poznat, na které koleji vlak jede, skočil přes jedny koleje, skočil zpátky a opět se rozbíhal. Nohy mu zdřevěněly. Vlak se přehnal kolem. Na tu tísnivou nejistotu vzpomínal ten voják s neztenčenou živostí. Prožíval jsem tehdy něco podobného a umínil jsem si, že víckrát podle trati nepůjdu. Teď se ujeté koleje lesknou. Kdo myslí na jejich význam? Kolik radosti a žalu vozí po nich železný oř, kolik chvějících se srdcí. Je dobře, že je vše železné, že i koleje jsou železné, tvrdé, chladné . . .

*

Nová Ves se blíží. Ponocný troubí tři hodiny. Pomalu, vážně. Opět a opět. Měsíc, který se až dosud prodíral zamřzeným ovzduším, tone v mlhách víc a víc. Rudne, zvětšuje se, padá, zapadá. Hvězdy jsou jakoby zneklidněny. Hned se ukáže ta, hned zase ona. Marně bys hledal souvislé souhvězdí. Tam na západě hoří jedna hvězda nehybně. Která je to asi? — Jsem v osadě. Potkávám ponocného. Pozdravím. Odpověděl: Dej Pán Bůh dobrý v e ě r! Ten člověk chodí od večera mezi domy, dává pozor na hodiny a na lidské příbytky, zapomíná, že už večer dávno minul, že už je hluboká noc, ba že i noc už miji a na severu se začne zvolna jasnít, aby se východ rozhořel. V kostele sv. Václava se mihá světlo a stín. Věčné světlo koná službu před Tím, jehož srdce neusíná. A opět hřbitov se sochou sv. Josefa, patrona umírajících. Je ten hřbitov rozšířený. Nestačí. Za měsíčních nocí působil na mě divně. Děsivě a tišivě. Modlitba za zemřelé však uklidňovala, až minula hřbitovní ohrada a střídala se dobře obdělávaná pole. Zde v nížině se kdysi v noci vynořila nějaká postava a přišla až ke mně. Byl to vysoký muž, patrně hlídač. Pozdravil jsem tehdy — jako student — klidným hlasem a postava beze slova ustoupila, zmizela v příkopě. Zde je stará cihelna, kde jsem si kdysi musil vypůjčit deštník; tak lilo. Ale, co se to děje? Měsíc zapadl a svým západem vyvolal neklid v ovzduší. Začal vítr, prudký, vtíravý. „Veselský“, říkali tatíček. Teplý, ale neústupný. Nutno se opírat všemožně. Žene se z boku. Nastavím kabát, aby netrpěly oči a uši, ale tím se cesta ještě ztěžuje. Jdu krok za krokem, a je mi horko. Ještě hodinu. Víc? Kolikrát šel touto cestou můj otec za osm let mých studií, s nákladem na zádech, za nepohody, v dešti, sněhu, mraze. Nejdou dnes k němu naposledy? Vítr hvízdal, dotíral, bil se se mnou, překážel. Ale nesmí zvítězit! — Hvězdy jsou potrhané. A ejhle, tam se uká-

zalo letní souhvězdí Štíra. Zrovna nad Veselím. Rudý Antáres se chvěje. Mrak zahalí souhvězdí, zase je odkryje.

*

Doma. Ve výměnku je smutno. Lampa je napolo stažená. Nemocný zvolna oddychuje. Přijal mě klidně. Nic ho to nepřekvapilo. Co konečně může překvapit člověka umírajícího? Políbil jsem jeho tvrdou ruku. Z láskyplné práce ztvrdla. Kdysi nám říkal pan profesor náboženství, že si ruce rodičů zaslouží, aby je děti líbaly. Tehdy, když jsem přijel na prázdniny, jsem po prvé — nebylo to u nás zvykem — políbil tatíčkovi ruku a od té doby jsem tak činíval vždycky s vděčnou vzpomínkou i na svého profesora náboženství. „Bože, ten větr hučí! Celú noc hučí.“ Nemocný pozná, jak dlouhá je noc. Když přišel bratr před několika dny, vyprávěl mu otec, co se mu zdálo. Chodil celou noc po „lesíku“, v poli, hledaje místo, kde by si mohl odpočinit. Ale nenašel nikde. Po těch slovech se zticha rozplakal. To asi po prvé po mnoha letech. Mně říkal, že odešel večer z lůžka a šel do sousedního domu k ceři, aby si lehl na vůz. Zeslábl, mysl se snažila překonávat blížící se smrt, ale občas podléhal blouznění. Bylo pět hodin, šel jsem si na chvíli lehnout, abych o sedmé sloužil za tatíčka mši sv. Po ní byl opět svěžeji, ptal se, jak daleko je stavba kláštera a ozdravovny u sv. Antonínka. Už by měli začat kopat studnu, dokud lidé mají trochu čas. Rádi by všichni pomohli. To byly láskyplné starosti nemocného. Miloval kopec u sv. Antonínka z celé duše. Kolikrát do roka tam chodil. Nedaleko kaple měl vysázený malý les, v němž znal každý stromek a opatroval jej s podivuhodnou něžností. Trochu nás to mrzivalo, že jsme jako děti nikdy neměli doma vánoční stromek, ačkoliv jsme měli vlastní lesík. Otec nedovolil řezat celé stromky. Ostříhal pouze několik větví, aby stromků nepoškodil, a ty nám musily stačit jako „stromek“. Když někdo polámal v lesíku stromek, nebo vysekal, dotkl se nejvíce jeho srdce. — Těšil se, že bude chodit k Antonínku a pomáhat při stavbě. Bude nosit cihly do kopečka. Měl u sebe téměř stále vodu ze studánky od sv. Antonínka. Ona bude také poslední, která ho posílí, než nám odejde.

*

Povinnost volá. Nutno se rozloučit. Bude nejlépe dát nemocného do nemocnice. Stavím se v Hradišti, vše vyjednáám. Klekám, abych poprosil o požehnání. Líbám opět otcovskou ruku a — maje vyřídit od něho všem pozdrav — odcházím. Zavádím pohledem o kříž. Vedle něho visí hodiny. Divná věc, kdykoli se na ně podívám, vždycky si vzpomenou na slova své zemřelé matky; když před sedmadvaceti lety koupil otec ve Slavičíně nové hodiny a věšel je na zeď, zašeptala nemocná matka: „Která hodina bude má poslední?“ — Slyšel jsem ta slova a zabodla se mi do srdce. Dlouho na tu poslední hodinu nečekala. Několik týdnů. Potom, právě když hodiny odbíjely jednáctou, vydechla naposled. Krátce před tím, když byla zaopatřena — dojemný večer! — nám dala mateřské požehnání. „Nebojte sa! Poslouchajte Boha a dobrých lidí a nic sa vám nestane!“ Když umřela,

vyšli jsme — čtyři chlapeci — do síně a dali jsme se do pláče, když k nám pravil kterýsi z příbuzných. „Tož už nemáte maměnky.“ — Pak jsem šel do světa, z domu . . .

*

Týden nato. Pátek dopoledne přišel telegram. V nemocnici zjistili, že není pomoci. Otec se vrátil domů a už dohasínal. Nenařikal. Mužně nesl svou hodinu. Vidím ho, jak seděl ve výminku u kamen, když jsme přišli rozpálení ze zimní vycházky do Boršic, jak se vyptával, kudy jsme šli. Znal každou cestu v poli, každý strom. A pak se rozhovořil o sobě. Jak tam chodíval polem, jak už se tam asi nedostane. Vzpomněl na svého stařečka, jak v tomto výminku umřel zadušením. Stařenka odešly někam, kamna ucpaly, aby teplo neucházelo. A bylo zle. Pak klepaly na syna-hospodáře v noci: Martine, pojd honem. Stařeček sú mrtvý. A Martin, otec, hospodář přišel, poznal co se stalo, vzal pantok (sekeru) a ihned kamna rozbil. Zato, že mu udusily otce. Pak byl v tom výminku jeho otec. Umřel, bylo mu přes osmdesát. „A co já? Už také čas dochází . . .“ To bylo v lednu, a to se mu hlas zachvěl tak, že se mně srdce zachvělo. Nuže, už ten čas došel.

*

Opět domů. Sešli jsme se u rakve. Sousedé a sousedky se právě rozházeli, když se byli — po starém krásném zvyku — asi hodinu modlili a zpívali v blízkosti zemřelého. Rakev ležela pod hodinami. Ty stály. Ukazovaly dvě minuty po dvou. Zastavily se, když tatíček po půlnoci vydechl. Tiše, bez zápasu. Jen pravice v posledním okamžiku se zvedla a jakoby třikrát zatloukla na bránu věčnosti. Pak klesla. Obličej je pevný, rty sevřené, klidné. Vysoko vyčnívají sepjaté ruce ovinuté růžencem. Vysoko, jaksi vysoko . . . Tělo je pokryto obrázky. Lampa temně hoří, osvětluje malou jizbu, tři skleněné koule, které stařenka donesly z pouti ve Vambeřicích. Za roštem, trámem, knihy, které zesnulý čítal se zvláštní vytrvalostí. Je to starý Život Krista Pána. To všechno je tak hrozně mlčelivé. Tady je pouze jedna mluva vhodná: na kolenou se sepjatýma rukama.

*

Ráno bude třeba vykopat matčín hrob, aby mohl být otec do něho pochován. Sedmadvacet let! Co zbylo asi z těla matčina? Bylo jí dvaadvacet let. Náš hřbitov je skutečně „zahrada zelená“. Krásné břízy, nesmírně bílé a zelené, rozkládají své větve nad nebožtíky jakoby ve stálém rozjímání. Dubnové slunce je vyburcovalo ze spánku, listy se rozvíjejí, přitahují ptáky. Je radost býti v této zahradě! Hrobník našlapuje celou silou na rýč, háže lopatu za lopatou, až mizí celý v hrobě. Pomáháme s bratrem. Při této práci se dobře z paměti modlí breviář, a mimořádně významně zaznívají slova Kompletáře: Noc pokojnou a šťastný konec popřej nám všemohoucí Bůh. Jsme u rakve. Zaleskl se dřevěný, natřený kříž. Pak už se objevuje lebka, kosti. Několik obrázků se zachovalo. Kristus Pán lámající chléb: Toto je Tělo mé . . . Matka Boží svatohostýnská s čitelným řádkem: „která

divy tvoří.“ Obraz sv. Anny, patronky nebožčiny, se zachoval nejkrásněji. Zbytky oděvu, růženec, železný křížek s medailkou sezenal hned, jak se dostal na slunce. Sesbírali jsme s úctou tyto zbytky a svázali do bílého plátna, jehož nebožka užívala často o Božím Těle k výzdobě „oltářičku“, na nějž kladl kněz Velebnou Svátost. Hle, člověk! V té lebce byly živé, krásné, láskyplné oči, které na nás hledávaly. A kde jsou ruce, které nás hladily, které nám ruce spínaly k modlitbě? — Slunce se usmívá, stromy se dívají s tichým úzase, na blízku zavolá kukačka. Ve vesnici zaznívá hudba. Je zrovna svatba. Svatebníci jdou do kostela, výskají, vyskakují. To je ž i v o t! A přece nelze jinak, vždyť smrti se život nekončí, pouze se mění. A ta, jejíž kosti svazujeme do uzlíčku, už nám tolikrát za těch sedmadvacet let ukázala, že žije a miluje své děti dál.

*

Půjdeme k „Antonínku“, doneseme tatičkovi poslední pozdrav z jeho lesíka, v jehož blízkosti bude kapucínská ozdravovna. Zemřelého velice těšila myšlenka, že jeho stromky nebudou opuštěny, že poslouží svaté myšlence zbožných řeholníků. Klekáme u kapličky, prosíme svatého Antonína za duši zemřelého. V lesíku jdeme od stromu ke stromu, sem tam ustříhneme větévku, jak to dělával nebožtík, když nám chystal vánoční stromek. Neseme kytici z chvojí. Položíme několik snítek k nohám zemřelého a větvičku rozkvetlé plané trnky; ostatní dáme na rakev.

*

Nad hrobem. Po krásných obřadech, v nichž svatá Matka Církev dovede posílit, potěšit i napomenout. Co učinilo křesťanství z lidí! Jako velická rodina byli včera sousedé shromážděni kol rakve, modlili se a zpívali tak dojemně a vroucně, že sami měli největší užitek z této přípravy na smrt. Kdo z nich myslel na sebe, až bude ležet v rakvi? A jak prostince se dívají naši lidé na toto rozloučení. „Tolik roků jsme byli kamarádi, já su o tolik roků starší než ty a tys mne předešel! Nechals mne tu samého. Martine, Martine!“ — Tak zde zase stojí kolem hrobu jako velká rodina. Mají své neshody a časem i nepřátelství. Ale u hrobu se všechno smaže. „... prosím vás, abyste mu odpustili...“ „Odpusť mu Pán Bůh!“ Každý křesťanský pohřeb nese na sobě pečet v í t ě z s t v í. Duše, spojená se Zmrtvýchvstalým Kristem, vchází do života věčného. V době velikonoční, kdy zaznívá stále radostné Aleluja, je pohřeb ještě vítěznější. Víra ve zmrtvýchvstání je uvědomělejší. Mluví o ní soška Vzkříšeného na oltáři, mluví hořící paškál. Těch pět kadidlových zrn vysvětluje, jak oslavené budou rány, které člověk utrpěl v boji za pravdu, dobro a lásku. Jak smrt není konečným stavem, jako Kalvarie předcházela velikonoční neděli. Třeba srdce bolí a slzy se derou do očí, slovo má svatá víra: Věřím v hříchů odpuštění, těla vzkříšení a život věčný...

*

Hodina po pohřbu. Chodím po hřbitově s breviářem v ruce. Opět se modlím nešpory a kompletář. „Noc pokojnou a šťastný konec po-

přej nám všemohoucí Hospodin!“ Hrob už je zasypaný. Zde na zemi je už konec. Nesmí být konec! Nesmějí ustat modlitby za zemřelého, aby — po mukách očistcových — mu brzo zasvitlo světlo spojené s nevýslovnou radostí. Jeden den k tomu hodně přispěje, až jeho vnuk, který bude v červenci vysvěcen na kněze, bude přinášet v blízkém kostele po prvé sám obět mše sv. To budou na stařečkově hrobě radostně plápolat svíce.

Jan Kellner

NÁZOR O. BULGAKOVA NA FILIOQUE

(Otázka vycházení Ducha sv. od Otce i Syna).

Popřáváme místa tomuto těžšímu pojednání o zvláštní věroučné otázce: vycházení Ducha sv. od Otce i Syna proto, že je radostným i pro odborníka bohoslovného zjištění pravoslavného učence profesora O. Sergija Bulgakova: nikoliv Řím zavedl svým učením o vycházení Ducha sv. i od Syna nový článek víry, odporující nejstaršímu učení sv. Otců církevních (i východních), nýbrž novotu zavedl původce církevního rozkolu, patriarcha Fotius, který zamítal vycházení Ducha sv. i od Syna jako římský blud.

Pozn. red.

Jeden z nejvýznamnějších pravoslavných theologů, profesor ruského bohosloveckého Ústavu v Paříži, protopresbyter Sergij Bulgakov, vydal r. 1936 objemnou knihu *o Svatém Duchu*.¹ V úzkých odborných kruzích se již touto knihou obírali a poukázali na některé nové názory jejího autora v otázce vycházení Ducha Svatého. Pro nemalou vážnost, které požívá O. Bulgakov jak u ruské emigrace — ale spoň u části, protože tak zv. karlovacká skupina ho má za bludaře — tak i u protestantů, mimo to pro nemalou historicko-patristické bohatství jeho knihy, pokládáme za užitečné seznámiti také širší unionistické kruhy s jeho názory.

Na počátku svých úvah o vycházení Ducha Svatého — o sporu mnoho století trvajícím mezi Řeky a Římem pro to, zda Duch Svatý vychází jenom od Otce nebo také od Syna — O. Bulgakov nejdřív podrobně rozbírá učení velikých kapadockých Otců (sv. Basila a obou sv. Řehořů). — Všimá si bedlivě jak jejich učení o celé sv. Trojici, tak zvláště o třetí osobě, o Duchu Svatém (jejich trinitární theologie i jejich pneumatologie). Na stránce 103 pak v těchto slovech shrnuje výsledek svého studia: „Vyvozující všeobecný závěr z našich úvah o tvrzení Kapadočanů, musíme říci, že v té míře, v jaké pro ně vznikl problém vycházení Ducha Svatého, vědomě a s odpovědností vyjadřují jenom jednu myšlenku: o monarchii Otce.² Přece však nikdy nedávají své myšlenky té výlučnosti, jaké se jí dostalo v době filioquestického sporu (za Fotia a po něm) ve smyslu „jenom z Otce“. Naopak, otázka o vycházení se pro ně splétá s širší otázkou o trojím

¹ Prot. Sergij Bulgakov, *Utješitel*, O Bogočelovječestvje část II. YMCA-Press, 1936, str. 450.

² t. j., že Otec jest začátkem a jakoby pramenem druhých dvou osob.

vzájemném vztahu tří osob.“ — V těchto slovech je v podstatě přiznána správnost názoru katolické bohovědy, která na námitky Fotia a jeho stoupenců odpovídala, že třebaš u některých Otců církevních není přímého a jasného učení „i od Syna“, neznamená to ještě, že tím vylučují vycházení od Syna nebo skrze Syna (jak se vyjadřovali na Východě). Správnost této odpovědi je potvrzena také dalšími vývody O. Bulgakova: „... vývoj učení svatých Otců o Duchu Svatém končí v osobě sv. Jana Damašského učním o příčinnosti (aneb lépe o původcovství) Otce, který jest „příčina bytí“ jak Syna tak Ducha Svatého, jenomže s jakousi účastí Syna při vycházení Ducha Svatého.“

Takové účastenství se vyjadřuje formuli „skrze Syna“ (*Διὰ τὸν Υἱόν*) v celé neurčitosti tohoto pojmu. Je zajímavé, že tato svatootecká formule se vkládá jako sama o sobě srozumitelná a pochopitelná . . . bez jakékoliv námitky jménem Otců VII. všeobecného koncilu do slavnostního vyznání víry, poslaného východním patriarchům. Tento list prozkoumaný na koncilu a mající tudíž celou jeho autoritu, zní: „Věřím . . . i v Ducha Svatého, Pána oživujícího, z Otce skrze Syna vycházejícího . . .“ Titíž Otcové vyznali svou víru také podle symbolu (vyznání) niceno-cařihradského jako víru apoštolskou, víru Otců — a víru pravoslavnou (Mansi XII, C. 1122).

Co z toho zřejmě a jasně následuje? Zajisté jen to, že ve formuli „skrze Syna“ (*Διὰ τὸν Υἱόν*) svatí Otcové necitili ani dodatku, ani nezákonného novotářství, nýbrž jenom určité *objasnění* (podškrtnuto O. Bulgakovem) nebo výklad, nic víc, jinak by bylo nepochopitelné takové spojení jednoho i druhého ve vyznání (symbolu) jednoho a téhož koncilu. Takto se dívají v staré Církvi na osmý článek symbolu — jako na člen, který ještě připouští a tedy také vyžaduje dalšího objasnění a dogmatického výkladu, jakým se právě jeví dodatek „skrze Syna“ (*Διὰ τὸν Υἱόν*).

Dále vyjadřuje autor svůj názor, přejatý od ruského církevního historika Bolotova, že dogmatem v celé otázce jest jenom „vycházení od Otce“; slova „skrze Syna“, nebo podle západních „i od Syna“ je pouze teologúmenon, t. j. bohoslovecký názor. Přece však dodává, že toto „skrze“ (*dia*) obsahovalo a obsahuje v sobě tiché napomenutí budoucím věkům, „že při posuzování otázky o vycházení Ducha Svatého se nelze omeziti jenom stanovením pouhého vycházení od Otce, opomíjejíc anebo vylučujíc účast Syna, třebaš by slova „skrze Syna“ sama o sobě zůstávala nejasná, nebo dokonce mnohoznačná. Leč znamenají rozhodně, že formule niceno-cařihradská *nebyla považována* starými Otcí za *vyčerpávající*. A proto opačné mínění, které později zvítězilo (u Řeků), bylo skutečně novým výkladem „od Otce“ jako by znamenalo „pouze od Otce“ (*ἐκ τοῦ Πατρὸς* jako *ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς*). Tím samým musí býti ono mínění přiznáno jako neodpovídající starému východnímu smýšlení. Naopak, jak jsme viděli, zdrcující a rozhodující většina východních Otců, možno říci, skoro všichni Otcové vyznávali „*dia*“ (skrze Syna), které jest vládnoucí teologúmenon východní církve v době všeobecných koncílů“ (str. 113—114).

Čtenář, který trochu bližší zná otázku „o Filioque“, již asi vycítil, jak hodně se zde o. Bulgakov přiblížil katolickému učení. V jeho posledních vývodech, opřených o nepopíratelná fakta, je v podstatě přiznána slabost a lichost výtek, které se ozývají od dob Fotiových z Východu jak proti samému učení „Filioque“, tak také proti jeho vložení do symbolu. Říkám v podstatě, protože, jak dále uvidíme, nachází si o. Bulgakov přece východisko, aby ani Římu nedal za pravdu. Avšak tradiční stanovisko pravoslavných theologů, podle kterého Duch Svätý vychází jenom od Otce, dostává zdrcující ránu. O tom se čtenář ještě více přesvědčí, čte-li autorovu poznámku o latinské polemice proti Fotiovi a jeho následovníkům: „Hlavní ostří polemiky bylo zahroceno proti dvěma tvrzením Fotiovým: předně, že latinské „Filioque“ je novotářství, jež pro sebe nemá v církevní tradici základu, a za druhé, že vnaší do Nejsv. Trojice dva principy a porušuje monarchii (zásadu jedynovlády Boží). Třeba již předem říci, že první úkol — dokázati nepravdu anebo aspoň jednostrannost patrologických tvrzení patriarchy Fotia — byl vyplněn protivníky (to jest katolíky) do všech podrobností a nezvratně! Pravé studium textů patristických ukázalo, že fotiánství není stejné s bohoslovím Otců ani v otázce o vycházení Ducha Svätého, ani o jeho místě v Nejsv. Trojici; a v tom smyslu, jak spravedlivě mohli tvrditi bohoslovci latinští, samo fotiánství je bohoslovecké novotářství.“

*

Pravoslavným věřícím se věc vykládala a dosud vykládá takto: Duch Svätý vychází jenom od Otce. Tak učili sv. Otcové a učitelé prvotní církve! Latiníci však časem zavedli novotu a nejenom, že bludně učili, jako by Duch Svätý vycházel také od Syna (Filioque), nýbrž přes zákaz efezského koncilu, cokoliv měniti na symbolu, vložili tuto svou novotu do niceno-cařihradského symbolu víry. Když pak patriarcha Fotius vystoupil na obranu starého učení sv. Otců, odloučili se latiníci od církve.

Již v minulém století, když se vyjednávalo o spojení starokatolíků s pravoslavnou církví, postřehl vůdce ruských theologů v té věci — Bolotov, že výše uvedené stanovisko se nedá seriosně zastávati. Ze studia církevních dějin a sv. Otců se přesvědčil, že již staří západní Otcové jasně učili vycházení „i od Syna“, a že není možno jasné svědectví třeba takového Augustína objasňovati falsifikáty anebo omylem (jak to zlehka dělal Fotius). Proto si sestrojil teorii, že v celé otázce nemůžeme mluvit o dogmatu, leč jenom o theologůmenech, bohoslovných názorech, jež byla jiná na Východě a jiná na Západě. Podle Bolotova otázka o „Filioque“ vůbec nebyla příčinou rozkolu a proto ani v naší době nemá býti překážkou sjednocení. Prostě západní theologové mohou učiti „Filioque“, východní mohou míti své mínění, a jelikož nejde o dogmata, různost doktrin je dopustitelná. Takové objasnění bylo již vážným krokem kupředu, vážným odstupem od tradič-

³ Pro katolíky je Filioque dogmatem. Byloť úplně jasně definováno na koncilu florentském. Pro pravoslavné „jenom od Otce“ skutečně dogmatem není.

ních fotiánských tvrzení.³ Dnes, po nových studiích a při větší svobodě ruské theologie, slyšíme z úst jiného ruského theologa: nejenom že Filioque, hájené v IX. stol. Římem proti Fotiovi, má svou dlouhou tradici a tedy není novotářstvím, nýbrž sám Fotius byl novotář, který překroutil učení východních Otců.

A také na druhou námitku, že se totiž vůbec nesmělo Filioque vkládati do Symbolu, máme v Bulgakově poukaze na VII. všeobecný koncil pádnou odpověď. Katoličtí theologové se někdy spokojují jenom objasněním, v jakém smyslu a proti komu byl namířen zákaz efezského koncilu. Byl namířen proti soukromým osobám (tehdy mnozí sestavovali Symboly a z toho byl nemalý zmatek). Efezský koncil neměl v úmyslu, a dokonce ani nemohl vzíti nejvyšší učitelské autoritě v Církvi právo, rozšířit Symbol nějakým objasněním nebo i novým článkem, bude-li toho zapotřebí. List VII. koncilu, uvedený a vyložený o. Bulgakovem, je toho jasným potvrzením. Můžeme prostě říci, že v celém odstavci (počínaje slovy „vývoj patristické pneumatologie“) stačí zaměnití slova skrze Syna („*διὰ τὸν Ἰόν*“) výrazem Filioque (a Syna), a máme apologii (obranu) jak Filioque, tak i jeho vložení do Symbolu. Taková záměna je plně oprávněna, a to z dvou příčin. 1. Zamyslíme-li se abstraktně nad výrazem „Duch sv. vychází od Otce skrze Syna“, a nad výrazem „Duch sv. vychází od Otce i Syna“ vidíme, že v podstatě říkají jedno a totéž — totiž že také Syn má účastenství, má vliv na vycházení Ducha sv. 2. Sami východní Otcové — sv. Epifanius a sv. Cyril Alex. — střídavě a bez rozdílu užívají obou formulí. Proto také bylo možno na koncilu florentském dojiti jednoty mezi Římem a Řeky, tím spíše, když Řekové viděli, že na Západě měli vážný důvod vložití Filioque do Symbolu.

*

Po všem, co bylo dosud řečeno, by čtenář zajisté čekal, že o. Bulgakov přízná učení katol. Církve o vycházení Ducha sv., že se dokonce stane katolíkem. Tím spíše, že jedinou překážkou, proč Východané neuznávají papeže, jest jeho „herese“ (Filioque). Až bude papež orthodoxní, „tu se mu podřídíme nejenom jako Petrovi, nýbrž jako samému Kristu.“⁴ Jenomže, jak jsme již výše podotkli, O. Bulgakov nachází způsob, aby ani Římu nedal za pravdu, aby také katolické pojetí a theologické učení prohlásil za pochybené. Bohužel však za velkou cenu: za cenu obvinění všech Otců — i východních i západních — z poblouzení; prohlašuje 1600letou bohoslovnou tradici za hypnosu, za miráž (str. 160)!! Podle o. Bulgakova se prostě vůbec nemá mluvit o původu v Nejsv. Trojici. A jak na Východě — počínajíc sv. Basilem, tak také na Západě — sv. Augustinem — se dopustili Otcové základní chyby, že vycházení Syna a Ducha sv. pojali za jejich původ od Otce. A tím prý dali falešný směr celému budoucímu bohosloví, postavili umělou problematiku. Tato problematika, aplikovaná na vycházení Ducha sv. je nesprávná jak ve fotiovské „redakci“ (jenom od Otce), tak také v latinské (od Otce i Syna). Podle našeho theologa

⁴ Simon Soluňský — *Dialogus contra hereses*, hl. 23, P. D. 154.

třeba úplně zavrhnouti tuto problematiku, třeba docela jinak chápati vnitřní poměr v Nejsv. Trojici.

Jak vidíme, máme před sebou radikální učení, které již staví otázku nejenom o správnosti — anebo větší oprávněnosti — stanoviska té či jiné církve vzhledem k Filioque, nýbrž připouští možnost bludu a neepochopení u obou církví, u všech Otců, a které se především opírá o vlastní filosofické názory. Rozumi se, že správné posouzení takového učení si vyžaduje celé odborné theologické studie. Zde jenom nadhazujeme otázku: zda to byl odpor a neochota uznat katolickou církev, jež přivedly o. Bulgakova k takovým názorům, či naopak, zda jeho názory mu daly možnost, proč se přes svůj odpor k Římu vyslovil pro Řím ve sporu s Fotiem. Ať je tomu jakkoliv, zůstanou pro nás cenná jeho přiznání, a žádný vážný pravoslavný Rus neprojde mimo ně bez zamyšlení.

DOKLADY

Otázka sjednocení církví a mínění pravoslavných theologů. Laický profesor ruské Duchovní akademie pařížské V. Zeňkovskij, který se účastňoval tak zv. „ekumenických“ sjezdů protestantských a všiml si i katolického života náboženského, shrnul své 15leté zkušenosti v zajímavém pojednání v benediktinském uniijním časopise „Irenikon“ (1939) pod názvem „Na ekumenické téma“. Uvádíme aspoň několik citátů: „... otázka sjednocení církví nepokročila ani o písmeno přes částečné jakési sblížení pravoslavi s tím neb oním západním vyznáním“ (míni tu autor především usilovné snahy některých pravoslavných kruhů v emigraci o sjednocení s církví a nglíkánskou). „... pokud nenastane církevní usmíření a jednota v lůně samého Západu, nelze očekávat nic podstatného ve vztazích mezi tou neb jinou částí křesťanského Západu s křesťanským Východem“ (str. 217—218). — Protestanté odpovídali na uniijní snahy pravoslavných „horoucí touhou živiti se poklady ortho-doxie“ (str. 228).

Zeňkovskij však přichází k přesvědčení, že to, po čem touží v hloubi svého srdce protestantismus — to jest sjednocení s Římem... neutuchající žížeň býti spolu s katolíky... i v našich dnech tak živá u těch, jejichž otcové dobrovolně opustili katolickou církev“ (228) — „A jelikož se skutečnost příkře liší od této touhy, proto se rozněcují s takovou silou, stále novou urážky, nevraživost a dokonce nenávisť k Římu“ (229).

NÁBOŽENSKO-KULTURNÍ OBZOR

DOMA

K sedmdesátým narozeninám Jeho Eminence nejdp. kardinála dra Karla Kašpara, knížete-arcibiskupa a

primasa českého, vzpomíná vděčně náš Apoštolát významné jeho účasti na posledním VII. sjezdě uniijním na Velehradě r. 1936 a jeho vroucího po-

zdravného projevu, jímž po zásluze hodnotil apoštolské dílo sv. Cyrila a Metoděje. Mezi jiným pravil tehdy p. kardinál: „Jest známo, že pohanské země zpravidla přijímaly s nedůvěrou hlasatele křesťanské víry, ba že je tam čekala pronásledování a mučednictví, takže dříve vlastní krví zvolžili tvrdou půdu, aby mohla přijat símě Kristova učení. Naproti tomu si náš národ sám žádal, aby mu byli poslání věrozvěstci. A s jakým jaso-lem je přijal, jím srdce otevřel a se rád podřídil jhu zákona Kristova!

My pak nikdy nebudeme moci vzdáti Pánu Bohu povinné díky za to, že sv. Cyril a Metoděj zemí moravskou a českou spíali se Stolcem sv. Petra, který jest sloupem a utvrzením pravdy a jednoty křesťanské. A tato milost se jeví tím větší, povážíme-li, že se to všechno stalo v době, kdy se začínala rozkládat na Východě jednotu víry a kázně církevní. Kdož se tedy nebude podívat heroismu (hrdinství), duchu vpravdě apoštolskému sv. Cyrila a Metoděje, kteří hledajíce jedině Boží slávu a spásu duší, nezalekli se žádných obtíží, ano i svou vlast opustili, aby chránili slovanské národy před nebezpečnými proudy! Svatí apoštolé slovanští pili ve svém živote kalich trpkosti. Ale právě svými slzami, svými oběťmi, které přinesli z lásky k slovanskému národu, jakých milostí nám vyprosili a dodnes nepřestávají u trůnu Božího prositi pro nás o milosrdenství a pomoc. A těmto jejich prosbám — o tom jsem přesvědčen — třeba připočísti, že nám Pán Bůh dosud zachoval jejich dědictví, t. j. pravou víru a jednotu se Stolcem sv. Petra.“ — Mocně přimluvě těchto našich svatých věrozvěstů Cyrila a Metoděje, kteří nás v Kristu zrodili a pod ochranu Jeho panenské Matky nás odporučili, a přimluvě našich sv. patronů českých, v nichž tak početně zrdla seba cyrilometodějská,

Ludmily, Václava, Vojtěcha, Prokopa, Mladý, Zdislavy, Anežky, obou Janů, mučedníků za svátostné zpovědní tajemství, doporučíme za celou svoji čtenářskou obec Cyrilometodějského Apoštolátu i po životní sedmdesátce tak těžké a odpovědné práce a starosti nejd. kardinála dra Kašpara, volající slovy jeho dávného předchůdce, sv. Vojtěcha: *Hospodine, pomiluj ny, Jezu Kriste, pomiluj ny, Ty spase všeho míra, spasiž ny i uslyšiž! Krleš! Krleš! Krleš!*

R Í M

První světice dvacátého století, Gemma Galgani († 1903), byla o svátku Nanebevstoupení Páně ve velechrámě sv. Petra v Římě kanonisována (t. j. prohlášena za svatou) zároveň s Marií Pelletier. Slavnosti se účastnilo 30.000 lidí, a Sv. Otec Pius XII. zhodnotil ve svém závěrečném projevu osobnost obou vynikajících světic a řekl mezi jiným, jak píše vídeňská „Schönere Zukunft“ také toto: Jak je daleko vzdáleno naše pokolení od svatosti obou těchto svatých žen! Jak mnoho je dnes lidí, kteří netouží po nadzemských (dobrech) státcích, nýbrž zcela se vyžívají v touze po dobrech pozemských; nemyslí na to, aby minulou vinu usmířili skutky pokání a trpělivým snášením životních těžkostí, nýbrž spíše hledají s rostoucí horlivostí, jak by ukojili své nespoutané vášně a hříšná přání. Nevázaná touha po lidské velikosti a moci a z toho vyplývající pohrdání Božími zákony zaslepuje tyto duchy. Odtud přichází, že se nedbá pravdy ve vzájemném styku lidském, že se zapomíná na směrnicu lásky a že se prolamují hráze spravedlnosti. — Modlitbou za mír křesťanské spravedlnosti a lásky pro všechny národy zakončil papež svůj slavnostní projev.

Italský spisovatel Alfonso Oriani napadal ve svých spisech velmi ostře základní pravdy katolické Círve; stvoření a vykoupení lidstva měl za pouhé bájky, tajemství nejsvětější Trojice prolašoval za pošetilé, popíral božství Kristovo a obviňoval z modlářství katolickou Církev. Proto

odsoudila římská Kongregace sv. Officia Oraniovu knihy a dala je na index (t. j. seznam knih zakázaných). Oriani se však před svou smrtí smířil s Církví a tak sám odsoudil své spisy, ačkoliv už neměl času své bludy odvolat.

V papežském ústavě aethiopském v Římě uděloval o východních velikonočních msgru Chidane M. Passa, biskup sjednocených Habešanů z Eritreje, *po prvé* svěcení kněžské v aethiopském (habešském) sjednoceném obřadě. Až dosud se udělovalo obřadem latinským — v překladu do církevního jazyka habešského. Stupně svěcení má aethiopský obřad tyto: Psalmista, lektor, podjáhén, jáhén, kněz a biskup, pak též arcijáhén, metropolita a patriarcha.

Východní římská kongregace poslala podřízeným patriarchům a biskupům výnos, kterým se mezi jiným stanoví podmínky přijetí seminárních chovanců a bohoslovců. V každém východním patriarchátě se má ustavit zkušební komise, která bude rozhodovat před každým svěcením o mravní a vědecké způsobilosti kandidátů kněžství. Účelem těchto rozhodnutí je povznesení úrovně vzdělání sjednoceného duchovenstva východního.

ITALIE

Sv. Kateřina Sienská je vedle sv. Františka z Assisi patronkou italského národa. Její tělesné pozůstatky odpočívají už od její smrti v r. 1580 v římském kostele Santa Maria sopra Minerva. Tam se také konala počátkem května církevní slavnost k počtu této národní patronky italské za osobní účasti Sv. Otce Pia XII., který ve svém proslavu k lidu vyzýval k modlitbám za mír. V papežském ústavě „Angelicum“ se účastnila italská císařovna Helena slavnosti akademie, na níž hodnotili řečníci význam sv. Kateřiny pro umění, písemnictví a pro papežství — v rodném městě sv. Kateřiny — v Sieně — zahájil slavnost florentský kardinál Della Costa; připutovali na ni četní poutníci, mezi nimi i zástupci státní italské organizace mládeže.

Milán vzpomínal skoro současně 1600. výročí narození *sv. Ambrože*, jehož ostatky byly přeneseny do nádherného dómu. Jubilejní slavnosti by-

lo přítomno přes 20 biskupů a několik kardinálů a také nejvyšší hlava státu, král a císař Viktor Emanuel, přijel do Milána se poklonit památce velikého biskupa a světce.

Letošní 1600. výročí narození sv. Ambrože dalo příležitost rektoru katolické university milánské, *P. Gemellimu*, aby v hluboké přednášce zhodnotil dějinný význam tohoto velikého církevního učitele, který stojí na rozhraní pohanské a křesťanské kultury římské a má tudíž i dnešní době co říci: Musíme, pravil P. Gemelli, s konečnou platností překonatí věřejší rozpory, které stavěly proti sobě jako nepřeklenutelné protivy náboženství a vědu, kulturu a život, stát a Církev, národ a vlast, veřejný život a mravnost. Musíme tyto protivy odstranit a základní síly v nich skryté sjednotit ve vyšším ideálu. Příklad sv. Ambrože nám ukazuje, jak můžeme účinným způsobem tuto synthesi (spojení) vykonatí. Ve svém mládí jako student na řečnických školách římských našel sv. Ambrož nejrůznější, sobě navzájem odporující kulturní prvky. Na jedné straně byla to klasická vzdělanost a umění Řecka a přísné římské právo jakož i velká mocenská tradice římského imperia; na druhé straně — byla tehdy doba císaře Juliána Odpadlíka — úporný zápas mezi pohanstvím, které s největší houževnatostí usilovalo zachovati si své postavení v říši, a mezi mladým křesťanstvím, jež poznal Ambrož skrze přátelství papeže Liberria s jeho rodiči a osobními styky se vznešenými rodinami křesťanskými. Ambrož dovedl ve vyšší synthesi (spojení) sloučiti v jedno humanismus (lidství) pohanské filosofie s křesťanstvím, antickou (starou) vzdělanost s Kristovým křížem, dovedl spojití Řím, který svým písemnictvím, právem a mocí svého imperia naň mocně působil, s Římem, jenž se víc a více stával střediskem křesťanské Církvě. To se mu podařilo proto, že našel správnou stupnici hodnot: napřed Bůh a potom říím! Tak píše ve svém díle „O povinnostech“ (De officio): „Spravedlnost žádá, aby naše oddanost směřovala v první řadě k Bohu, v druhé k naší vlasti.“ Římské imperium (vláda) se mu stává ve vznešeném sjednocení státu a Církvě prozřetelnostním prostředkem, který Bůh určil pro šíření evangelia. (Schönere Zukunft.)

V dějinách srbské církve proslulo město Peč, krásně položené na úpatí hor lemujících rovinu Metohiji; bylo sídlem starého srbského patriarchátu, k jehož zřízení došlo za cara Štěpána Dušana r. 1346. Do Peče přenesl v XIII. století arcibiskupské sídlo z kláštera v Žiči (blíže ústí řeky Ibru) srbský arcibiskup Arsenij I. Ačkoliv se o pečském patriarchátu mnoho píše, zaměřuje se — zvláště ve školských učebnicích — dějinná skutečnost, že někteří z pečských patriarchů v nejtěžších dobách srbské minulost se zabývali *myšlenkou sjednocení s katolickou Církví*. Jejich pokusy se sice nezdařily, poněvadž nebylo k tomu dosti schopných lidí, a také půda nebyla dosti připravena, ale zůstanou přece dokladem o smýšlení vedoucích činitelů srbské církve v minulosti.

Po zániku srbské samostatnosti nastěhovalo se do pečského kraje velké množství *katolických Albánců*, kteří předtím žili stísněni ve veliké bídě po hornatých krajích Albanie. Zpustošená, prázdná ale úrodná pole je zlákala. Jak se nastěhovali, není dosud dostatečně zjištěno. Pravděpodobně, že s nimi nepřišli kněží, a tak začala v těchto polodivokých synech skalnatých hor upadatí křesťanská víra, až úplně zhasla, když zanikli pod násilím a vábnými sliby ve vládnoucím mohamedánském moři. Mnohá jména, rozvaliny katolických chrámů a ještě více staré zvěsti vypravují, že tu byl kdysi vskutku katolický lid.

Tak vykládá tradice, že na malém, ale úrodném pahorku v Peči byla v dávných dobách katolická svatyně sv. Kateřiny, kterou pak Turci poborili a z jejich mramorových sloupů a kvádrů vystavěli džamijs. Více však tradice neumi pověděti o kostele, věřících a kněžstvu. Psané doklady však svědčí, že r. 1700 přišel do Peče nějaký františkán jménem Petr. Ten se ujal opuštěných a hynoucích katolíků, kteří byli utiskováni od násilnického odpadlíka Mahmud-Begoli Pečského. Katolíci ti patřili k různým kmenům albánským. Tehdejší skopljanský arcibiskup Petr Karadžić ustanovil jim schopného kněze misionářem a určil Peč z ohledů pastoračních za středisko misijního díla v diecési. R. 1701 svěřil misijní dílo s úchvalou římské

kongregace pro šíření víry *OO. františkánům*. P. Petr si ihned vyprosil od svých řeholních představených na pomoc ještě dva františkány. Vedli duchovní správu ve 30 vesnicích na rovině metohijské a v 50 vsích na Kosovské poli. Měli tedy práce víc než dosti. Později se stalo, že příští časem za faráře do Peče také světští kněží.

Dnes je pečským duchovním správcem P. Lovro Mitrović O. F. M., rodák z Janjeva na Kosovské poli. Farářem se stal hned roku 1895, ale v letech 1903 až 1920 přerušil svůj pobyt v Peči, byv jmenován řádovým kvardiánem ve Skadaru. Jeho zásluhou byl v Peči postaven *krásný chrám sv. Kateřiny*, který byl posvěcen na podzim r. 1928. Má 30 m vysokou věž s třemi zvony. Farnost čítá dnes jen asi 400 duší; z nich je zapsáno v III. řadě sv. Františka 42 mužů a 91 žen. V posledním roce přibýlo v této malé farnosti 17 nově narozených dětí, zemřelo 6 osob a sňatků bylo uzavřeno 6; sv. přijímání bylo uděleno 1665. Malá farnost, ale zdravá v tělesném i duchovním ohledu!

Těžkou duchovní správu roztroušených katolíků v Macedonii vede mladý slovinský kněz P. Alois Turk, duchovní správce v Bitolji. Těch málo linek autobusových, které spojují větší města, nebylo možno za poslední zimy vůbec použít. A když se už zdály cesty sjízdnými, jel na př. z Bitolje do Ochridu — 72 km cesty — autobusem plných 12 hodin, a nebýt zručných rukou a pohlavých lopat, nebyli by vůbec dojeli. *Obrazek takového putování* — zajímavější, když jej sledujeme na mapě — vypadá ve skutečnosti takto: V Ochridě sv. zpověď a vyučování katolických dětí. Pešky do Debaru, kde byly místo jednoho dva křty, sv. zpověď a sv. přijímání. Po mši sv. návštěva nemocných vojáků; potom vyučování náboženství. Po skončeném vyučování takováto scéna: Třileté děvčátko přistoupilo ke knězi a hlasitě si stěžovalo, že ji ani starší sestra, ani otec nechtějí naučit se modlit, ačkoliv ona by ráda se uměla modlit jako jiné děti. Děvče se teprve tehdy upokojilo, když mu přítomní katolíci před knězem slíbili, že je budou učit modlitbám. — V kraji velmi romantickém, ale odřezaném od světa, žije v Rostušu několik katolických úředníků; v domě okresního přednosty — kato-

lického Slovincce — se koná pro ně mše sv. Podobně jako ve *Velesu* v bytě slovinského vojenského rotmistra. Odtud zavolali misionáře do vesnice *Vevčani*, vzdálené několik km, aby pokřtil novorozené dítě. Přenosný oltářik nese s sebou misionář přes rozroblácené pole, aby mohl katolíkům podle potřeby sloužit mši sv., podat sv. přijímání; potom byl křest. Pěšky zase zpět na autobusovou linku do *Ochridu*, kde má misionář pravidelné hodiny náboženské pro katolické žáky na gymnasiu i obecné škole. Odpoledne velkonoční zpověď, na druhý den společné sv. přijímání. Po mši sv. hned na autobus do *Bitolje*, aby přijel zavčas na páteční křížovou cestu. Na velkonoční pondělí skoro ráno vlakem do *Prilepu* — vzdáleného 40 km; odpoledne autobusem do *Kruševa* — 30 km cesty — kde je sice málo katolíků, ale všichni velmi horliví. Mše sv. v domě slovinského zvěrolékaře, všichni přítomní přistoupili k sv. přijímání. — Nezdá se vám, že dar blízkého Soluně — apoštolát sv. Cyrila a Metoděje — neumírá mezi jugoslávskými katolíky v diaspoře?!

Kostelík svatého Cyrila a Metoděje (viz obrázek v textu!) v Prijepolji patří k farnosti Kosovská Mitrovica ve skopljanské diecési. Tato farnost byla zřízena r. 1905, kdy byl také postaven farní chrám sv. Michala Archanděla. S katolíky v diaspoře (Nový Pazar a Priepolje) má 1500 věřících; duchovní správu vedou dva kněží lazaristé.

MAĎARSKO

Výroční shromáždění národního Svazu „Pazmány“, t. j. spolku katolických spisovatelů a novinářů konalo se nedávno za přítomnosti apoštolského nuntia a kardinála Serediho. Veszprémský biskup Julius Czapiak měl při této příležitosti slavnostní řeč o mladém katolickém básnictví maďarském a za novináře učinil slavnostní projev redaktor budapeštského „Nemzeti Újság“ Mikuláš Kállay.

V kapli ústavu „Regnum Marianum“ v Budapešti našel místo posledního svého odpočinku † arcibiskup transylvanský, hrabě *Gustav Karel Majláth*, jehož rakev byla do Budapešti z Rumunska převezena a tam

slavnostně pochována. Smuteční slavností se účastnili vedle nejvyšších kruhů církevních také říšský správce Horthy a rumunské vyslanectví. Zemřelý arcibiskup Majláth si získal veliké obliby v celé rumunské Transylvanii pro svoji neobyčejnou obětavost ve službách křesťanské lásky k bližnímu.

Na schůzi maďarské evangelické (luterské) církve podala šoproňská bohoslovecká fakulta návrh na prodloužení studia evangelického bohosloví s dosavadních osmi semestrů na deset.

NĚMECKO

V Kassel-Bettenhausen-u uspořádali salesiáni, kteří vedou duchovní správu u tamějšího chrámu sv. Kunigundy, duchovní oslavu 900. výročí smrti této světice. Slavností předcházela třídní pobožnost, při níž měl závěreční kázání fuldský biskup dr. Dietz. Sv. Kunigunda byla manželkou císaře Jindřicha II. Svatého a ztrávila svá poslední léta v klášteře Kaufungen u Kasselu; po své smrti byla však pochována v Bambergu po boku svého manžela. Vynikala hlubokým vnitřním životem náboženským jako císařova manželka a po jeho smrti jako řeholnice konala skutky lásky k bližnímu i oddanosti k Církvi.

Pozemkový majetek všech křesťanských církví ve staré Říši obnáší podle časopisu „Christliche Welt“ (čís. 8.) celkem 707.000 ha, t. j. 1.6 % všeho pozemkového a lesního majetku Říše. 82 % z tohoto majetku je většinou zemědělsky obhospodařováno.

ŘECKO

Hora Athos. Po smrti opata (archimandrity) Misaila zvolili si mniši ruského kláštera Pantelejmonova svým igumenem (představeným) jeromonacha Justina. Zprávu o této volbě podali jak ekumenickému patriarchovi Benjaminovi, tak i athonskému sv. Kinotu, t. j. sboru zástupců athonských klášterů. Po dvou měsících došlo k potvrzení nového igumena a k posvěcení jeho na opata. Obojí vykonal v chrámě sv. mučedníka Pante-

lejmona metropolita Ierothej, meška-
jící na Athonské hoře, za účasti 12
členů sv. Kinota. Při odevzdání opat-
ského žezla (berly) novému igume-
novi prohlásil lavrijský antiprosop
(zástupce monastýru svatě Lavry):
Aksios! a jeho zvolání trikrátě opako-
vali všichni přítomní.

SLOVENSKO

**Úprava diecézních financí v Bář-
ské Bystrici.** Bářsko-bystrický biskup
msgre *Marián Bláha*, rozeslal na far-
ní úřady své diecése tento oběžník
(čís. 1047/1940):

Ve smyslu našich diecézních stanov
je uloženo každému knězi, aby ve
svém testamentě pamatoval na čtyři
závažné účely diecésní a na ně ve
své pozůstalosti odkázal přiměřený
obnos.

Vyzývám tímto kněze, kteří mají
přes 40 roků (tedy ještě za života a
netoliko v testamentě), aby na zmi-
něné církevní účely odeslali Ordina-
riátu na připojených vplatních šeko-
vých listcích co nejdříve příslušné
obnosy.

Příspěvky, které by se takto ve vět-
ší míře nasbíraly na čtyři povinné úče-
ly diecésní, zamýšlím odpomoci veli-
ké potřebě a nouzi našeho diecésního
semináře, který má dnes na 200.000
Ks dluhů. Tyto dluhy zavinil větší
počet kleriků, potřebný k doplnění
počtu našeho kněžstva a nedostateč-
ná dotace státní. Náš seminář nemá
žádného majetku, je založen celkem k
tíži náboženského fondu. Ten je však
od 22 let úplně pasivní, poněvadž je-
ho cennější nemovitosti zůstaly v Ma-
ďarsku, a proto stát z milosti dává jen
zálohu na účet náboženského fondu,
a to z čistě státních prostředků na
podporu našeho semináře. Roční potře-
ba byla okolo 250.000 — 300.000 Ks
a dostávali jsme nejprve jen 100.000,
potom 80.000, 70.000 a nyní už jen
50.000 Ks, kdežto i nyní při zmenše-
ném počtu bohoslovců potřebujeme
aspoň 180.000 — 200.000 Ks.

Dluh semináře třeba bezodkladně
vyplatit, vždyť jen u jednoho obchod-
níka je za potraviny dluh na 100.000
Ks, u jiného na 50.000 Ks a dále na
úvěr už nechtějí dávat. Tím je ohro-
ženo další trvání našeho semináře, bez
něhož diecése být nemůže. Ukazuje se

potřeba znovu otevřít i malý seminář,
aspoň VII. a VIII. třídu.

Současně opětně žádám od minister-
stva školství a národní osvěty v Bra-
tislavě větší subvenci, ale nejsem jist,
zda nebude moje žádost právě tak
bezúspěšná jako všechny dosavadní
námahy o zvýšení státní dotace.

Proto nepomůžeme-li si sami, ne-
můžeme očekávat pomoci odnikud.
Prvním krokem k sanování (uzdrave-
ní) financí semináře a k položení jich
na dobrý základ do budoucnosti je
zbavit se 200.000 Ks dluhu.

Znaje šlechetné a velkodušné smýš-
lení svého jinak chudého, ale ideálně
založeného diecésního kněžstva, dou-
fám, že se brzkým vyplacením povin-
ných diecézních odkazů sežene aspoň
přibližně potřebný obnos. Já jsem sám
vénoval na 1,750.000 Ks z mensálních
(stolních) biskupských důchodů na
výchovu našeho kněžského dorostu,
ale v nynější době, kdy je biskupský
majetek enormními daněmi a poplat-
ky tak zatížen, že sotva stačí na
úhradu nejnnutnějších potřeb, nejsem
už s to, abych sám celou tíží semináře
převzal a vyrovnal.

Při této příležitosti co nejsrdečněji
děkuji za porozumění, které kněžstvo
skládáním *povinného seminaristika*
(t. j. církevní daně na podporu semi-
náře) obětavě projevuje a prosím, aby
v též míře neslo tíži vydržování se-
mináře i v budoucnosti.

*Dosud platí seminaristicum jen kně-
ží, kostely a náboženské spolky.* Aby
však finanční rovnováha semináře
pro budoucnost byla uspořádána, i aby
se už nemusely dělat v budoucnosti
dluhy, jsem nucen přistoupit k podob-
nému kroku, jaký už v tomto roce
učinili také ostatní diecésní biskupo-
vé, totiž vyhlásit seminaristicum (cír-
kevní daň na udržování semináře) tak-
ké pro věřící. Někde vyhlásili ročně
40 h na duši. U nás by stačilo jen 30 h
ročně na duši. Zámožnější by mohli
dát větší milodar místo krajně chu-
dobných.

Proto s platností od 1. ledna 1940
zavádím toto seminaristicum věřících
a nařizuji, aby dpp. faráři a správco-
vé farních úřadů do konce každého
kalendářního roku odváděli Ordina-
riátu i toto seminaristicum věřících
počítajíc na jednu duši ročně 30 hal.
Každý duchovní najde vhodný způsob
vybíráni této daně, buďto tak, že ji při-

poji k církevní dani, kde je už zavedená, nebo najde jiný způsob vybírání. Věřícím třeba tuto povinnost vysvětlit. Vždyť je to v jejich zájmu, aby měli kněze, kteří by pečovali o jejich duchovní potřeby.

ŠPANĚLSKO

Úřední šetření církevní zjišťuje teprve nyní pravdivý počet obětí, které si vyžádala poslední občanská válka španělská na životech řeholníků a řeholnic. Španělský časopis „Razón y Fé“ (prosincové číslo 39) připomíná ve své konečné statistice nejprve, že první přávy o počtu obětí byly z obou stran přeháněny. Tak na př. je nepravdou nedávné tvrzení správce Světového sdružení evangelického, jakoby nebyla za občanské války ve Španělsku přišla o život žádná řeholní sestra. Dosud je nesporně zjištěno, že bylo 124 sester — z toho jen z řehole „Dcer Božské lásky“ 40 — ukrutně od anarchistů povražděno. Mnohem větší byl počet obětí mužských řeholí, totiž 2400 osob. To jest asi 20 % všech řeholníků, žijících při vypuknutí války ve Španělsku, a 30 % z těch, kteří meškali v tak zv. „rudém pásmu“ Španělska. Některá biskupství, jako Toledo, Tortosa a Lerida utrpěla ztrátu až 50 % svých řeholníků. Řehole obutých augustiniánů a dominikánů ztratily dokonce dvě třetiny svého členstva. Největší ztráty zaznamenávají tyto řehole: Synové srdce Mariina 369, františkáni 216, eskolapi 209, obutí augustiniáni 205, dominikáni 178, maristé 170, křesť. školští bratři 159, jesuité 119, salesiáni 100 a bratři sv. Jana z Boha 97. Některé řeholní společnosti, zvláště ty, které se zabývají vyučováním, zůstanou ochromeny ve své činnosti na celá léta, poněvadž se jim nedostává nejen potřebných budov, nýbrž i zkušených učitelů a ředitelů škol. Nejvíce je ohrožen řeholní dorost, poněvadž mnoho studentů padlo ve válce.

ŠVÉDSKO

Katolická církev ve Švédsku jako celek není dosud uznána za právní osobu, ale přesto mají už čtyři farnosti státní uznání, a to ve Stockholmu,

Göteborgu, Malmö a Gävle. Na žádost, podanou r. 1939, o státní uznání dalších tří nových farností: Sv. Erika ve Stockholmu, sv. Brigity v Norrköpingu a sv. Klementa v Hälsingborgu přišlo nyní též příznivé vyřízení, takže je nyní ve Švédsku celkem uznáno toho jsou tam ještě čtyři farnosti, které právně jsou připojeny k farnostem státně uznaným. Katolická církev ve Švédsku nedostává od státu žádné podpory, ani pro farnosti státně uznávané, naopak platí i katolíci církevní daň pro potřeby státní (protestantské) církve. Řehole katolické nesmějí ve Švédsku zřizovat kláštery. Tvrdost těchto ustanovení se vysvětluje ze švédských dějin. Ještě do r. 1860 platil tam zákon, podle kterého se rodili Švédové pod ztrátou majetku a vyhnanství nesměli státí katolíky. Apoštolský vikariát švédský čítá dnes 4500 katolíků. („Až do končin země“, dr. Peter Louis, Kolín (Köln) 1940).

ŠVÝCARY

„O jednotě švýcarska v různosti vyznání“ mluvil počátkem dubna v radiovém rozhlasu uznávaný zástupce reformové církve švýcarské, univ. profesor dr. Brunner. Mezi jiným pravil: Každý upřímný křesťan, ať protestant nebo katolík, uznává, že rozdělení na různá vyznání je něčím mimořádným. Měla by být jen jedna církev, společnost těch, kteří byli Kristem vykoupeni a jeho láskou spojeni v jedinou velkou rodinu. Ve skutečnosti je tomu, bohužel, zcela jinak. Coś lidského, příliš lidského vstoupilo mezi nás a mezi Zjevení Boží, zatemnilo je, a tak jsme rozděleni. Propast tato zmizí teprve tehdy, až Slovo a Duch Boží se zjeví s takovou obrovskou silou, že najdeme opět jednotu v pravdě. Zatím nezapíráme, že to, co nás protestanty a katolíky spojuje, větší je než to, co nás dělí. My reformovaní pozorujeme na př. s radostí od několika desetiletí, že katolická církev povzbuzuje své věřící, aby si učinili Písmo sv. osobní četbou, a na druhé straně katolíci vděčně poznávají, že se strany protestantské se přikládá jednotě církve větší důležitost. My reformovaní se radujeme, že protestanté opět vážně pojímají staré

podstatné nauky církve. Sblížili jsme se nyní dostatečně, abychom se společně stýkali užitečným způsobem. Je tu však také jistá potřeba a touha po míře mezi jednotlivými vyznáními, která nevychází z hlubiny živé víry, nýbrž spíše spočívá na neznalosti a lhostejnosti vzhledem ku křesťanské víře nebo k jakémukoliv náboženství vůbec. Jedni praví: dnes, kdy je vlast v nebezpečí, jsou tu věci daleko důležitější; jiní opět: jak pak se máme dnes ještě přití o náboženských otázkách? Takové řeči znamenají, že se touží po konfesním míru, který vzniká z pozvolného duchovního zbahnění, z oné zhoubné povrchnosti, která si už není ani vědoma, jak je právě otázka náboženská základní otázkou lidské existence. Není o tom sporu, že náboženský mír je naprosto nutný pro dobro země. Blaho vlasti je pro každého Švýcara něčím velikým, zač je ochoten se zcela obětovat. Ale to není pro opravdového křesťanského Švýcara, ať protestanta či katolíka, to největší, poněvadž jemu jsou Bůh a království Boží něčím ještě větším. Není opravdu nic pravdivějšího, nežli věta, že pravá láska k vlasti nejlépe je zabezpečena tam, kde vládne pravá bázeň Boží v srdcích občanů. Čím více si učiníme Boha a jeho vůli konečným cílem svého života, tím více zmizí to, co nás rozděluje, a tím více poroste jednota naše v lásce.

(Schönere Zukunft, čís. 35,36 1940).

AMERIKA

Proti povodni stále rostoucího počtu manželských rozluk ve Spojených státech severoamerických vystoupil v katolickém časopise „America“ nekatolický soudce nejvyššího soudního dvoru v Chicagu: Je velmi pohodlné, praví, dát se rozloučit, nestojí to ani námahy ani mnoho peněz. Odezírajíc od málo výjimek jsou zákony a soudcové zpravidla příliš shovívaví. Díváme-li se však na hrozné důsledky toho, musíme pomýšlet na odpomoc. Přirozeně můžeme změnit zákony, můžeme je zostrít a přísněji používat v praxi. Nebudou-li však lidé k tomu přivedeni, aby uznali hmotné i duchovní následky a proti tomu jednali, nepodaří se nikdy podstatně zmenšit počet manželských roz-

luk. Církev nezná ovšem v tomto ohledu žádného kompromisu (smlouvání); ale dnes potřebuje Církev podpory lidí, kteří svým živým příkladem poučují své bližní, že není žádná utrpení příliš veliké, žádná bída příliš pokorující a žádná oběť příliš těžká, aby jim bylo zachováno trvání, posvátnost a štěstí rodiny. Zde se otevírá laickému apoštolátu hlavní pole činnosti.

Americká obětavost. Katolická universita ve Washingtoně vyzvala u příležitosti 50. výročí svého založení katolíky ve Spojených státech ke sbírce 1 a půl milionu dolarů, které potřebuje k dalšímu vybudování svých vědeckých ústavů. Už po několika týdnech mohl rektor university msgr Corrigan sdělit, že čtyři diecése — všech je v USA 115 — poslaly obnos 402.000 dolarů. Podle tohoto výsledku možno očekávat, že sbírka jistě překročí stanovený obnos 1 a půl milionu dolarů!

MEXIKO

Péči o kněžský dorost, jemuž mexická vláda zavřela už před lety všechny semináře a přísnými tresty znemožnila jejich znovuotevření, převzal na sebe s velikou obětavostí katolický episkopát ve Spojených státech severoamerických. R. 1936 se rozhodli američtí biskupové zřídit na území Spojených států blízko mexických hranic seminář pro katolickou Církev v Mexiku. Msgr John M. Gannon, biskup z Erie, získal pro ten účel ústav Montezuma nedaleko proslulého léčebného místa Las Vegas ve státě Nové Mexiko. Byla to původně ozdravná, kterou Společnost dráhy Santa Fé postavila nákladem půl druhého milionu dolarů. Budova měnila několikrát svého majitele, až se konečně podařilo americkému episkopátu získat ji pro zamýšlený seminář. První běh (kurs) byl v něm zahájen v září r. 1937 a bylo v něm zapsáno 360 bohoslovců. Správu semináře vedou jesuité, kteří mají dostatek profesorů znajících španělsky. Vrchní dozor nad seminářem vykonává společný biskupský výbor správní, který se skládá ze šesti členů amerického a šesti členů mexického episkopátu. Na podzim r. 1938 bylo už 31 bohoslovců vysvě-

ceno na kněze, kteří nastoupili hned do duchovní správy svých rodných diecézí v Mexiku. Dnes studuje v Montezuma 443 bohoslovců, nejvyšší počet, který může pojmá seminář. Celý náklad na udržování tohoto semináře hradí se dary a sbírkami katolíků ze Spojených států.

Jediný ryze katol. ústav pojišťovací

NÁRODNÍ POJIŠŤOVNA

akc. spol. v Brně, Nám. svobody 21.

—
Smluvní ústav pro pojišťování církevního a kněžského majetku.

Staňte se členy

Matic cyrilometodějské

*Odebírejte matiční
publikace!*

Podpoříte tím katolické školství, které MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ podporuje

Členové jsou:

zakládající 200 K; činní,
kteří platí ročně 10 K;
přispívající ročně 5 K

POMNÍKY

sochy, oltáře,
mramorové
obklady

kamenoprůmysl

POLÁŠEK-URBAN

PŘEROV · Telefon 325

LITERATURA

„Zpěvník národních písní.“ U příležitosti českého hudebního máje vydalo Sdružení katolické mládeže v Praze II., Vyšehradská 26 již 4. vydání zpěvníku. Jeho účelem je vniknouti hudbou a zpěvem ke kofenům naší národní bytosti. Vždyť „ta naše písnička česká“ jest skutečně značný kus češství vůbec.

Zpěvník je rozšířen o další národní písně české, moravské a též i obě národní besedy v něm naleznete. Obrázky našich předních umělců, kteří se snažili ony zpěvné perličky národní duše zachytiti pro oko, pěkně celý obsah zpestřují a doplňují.

236 písní, hymen, pochodů stojí 10 Kč, váz. 18 Kč. Doporučujeme všem spolkům.

Bratr Antonín: Jeronym Jaegen, inženýr a ředitel banky. Vyšlo jako 5. č. sbírky „Vítězové“ v Olomouci. Cena Kč 3.50. — V tomto životopise máme krásný vzor, jak se může každý laik posvěcovat a zdokonalovat a jak může zároveň apoštolsky pracovat ve svém okolí. Jeronym Jaegen byl strojním inženýrem a pracoval v různých závodech. Všude vynikal svědomitostí v plnění svých povinností. Žil hlubokým náboženským životem. Apoštolsky pracoval zvláště mezi dělnictvem a chudinou. Všude byl velmi oblíben a vážen. Zemřel v pověsti svatosti r. 1919. Svým životem je vzorem všem.

DOKLADY

Profesor patologie na téže pravoslavné Duchovní Akademii pařížské, protopresbyter G. Florovskij napsal hned r. 1933 v časopise „Puť“ „o problému křesťanského znovuspojení“; pojednání vyšlo v samostatné brožůře. Proti snahám tak zv. „ekumenického hnutí“, které na svých sjezdech hledalo cestu sjednocení v minimálním programu věroučném, aby se vytvořila společná základna jednoty pro nejružnější náboženské sekty, prohlašuje Florovskij, takové smlouvání (kompromis) za bezvýsledné. „Před námi je otázka, co znamená Řím a co znamená reformace v perspektivách hledaného křesťanského spojení... Jednodušeji to lze řešit s reformací, i když ne lehce. Obyčejně se vidí v reformaci jakási samovláda osobnosti v náboženském životě, projev a vítězství nábo-

čtete a následujte jeho zářného příkladu.

„Apoštolát“ doporučuje ze svého nákladu tyto knihy za sníženou cenu:

Výborné knihy *dra Grívce* v překladu autorem ověřeném: „Životopis svatého Cyrila a Metoděje“, místo 10 — 7 Kč. — „Kristus v Církvi“, místo 20 — 15 Kč.

Unijní příručka: *Ivan Marianov*: „Aby všichni jedno byli“, místo 11 Kč pro odběratele časopisu 8 Kč.

V. Bitnar: (Ke spolkovým přednáškám a slavnostem) „Svatý Cyril v české poesii moderní“, místo 4 — 3 Kč.

Nová kniha dra Fr. Cínka, zachycující skvělý obraz minulosti i poslední obnovy cyrilometodějské svatyně: „Basilika velehradská“, místo 7 — 6 Kč.

Dějepisná monografie *dra Stanislava Zely*: „Náboženské poměry v Olomouci za biskupa Marka Kuena“, místo 30 — 20 Kč.

Msr. Rafael Kozák: „Pozdrav krajanům“, místo 3 — 2 Kč. Vhodný dárek zahraničním krajanům i sezonním dělníkům v cizině.

Acta VII. Conventus Velehradensis, místo 50 — 30 Kč. Úplná zpráva o posledním unijním sjezdu velehradském s původními přednáškami, proslovy účastníků, i referáty ACM, i AV.

Objednávky vyřídí: Sekretariát ACM, Olomouc, Goeringovo nám. 16.

ž e n s k é ě o individualismu. Proto je v protestantismu zcela pochopitelné převládání odstředivých, rozkladných a odpuzujících sil. Jinými slovy — reformace se jeví přímo jako protiva spojení. Znovuspojení bude tudíž přemožením, ba dokonce vyvrácením reformace, proto se jeví a musí býti obrácením, návratem . . . V této charakteristice je mnoho pravdy, i když ne celá . . .

Ztráta kněžství byla mnohem vážnější a nebezpečnější než probuzení svévolného „já“; neboť Církev je jedna a sjednocuje se právě „v jednotě Ducha“, t. j. v nepřetržitosti charismatických proudů, v nepřetržitém účastenství ve svátostech. V boji a roztržce reformátorů s Římem se stalo, že byly zpřehrány a zničeny spoje se samou „přiatidesjatnicí“ (seslání Ducha sv.) . . . Hle, proč jenom skrze znovuzavedení kněžství, hierarchie a mše svaté protestantismus se může vrátit do Církve. Třeba právě říci: vrátit se do Církve, protože reforma byla skutečným odchodem z účastenství na svátostech (str. 6—7) . . . Dlužno ještě dodati: vrátiti se do Církve je možno jenom otevřeně a přímo, ne ve formě ústupků, smluv, přizpůsobení a kompromisů. A jenom kompromisem možno nazvat ty různé snahy vzkřísiti v protestantismu símě a dech kněžství útekem k pobočným a vadnoucím větvím Církve. Je proti přírodě zavádět apoštolskou posloupnost v Německu nebo Anglii za pomoci ceylonského aneb malabarského svěcení. To je spíše snaha ukrásti nežli získati milost . . . Problém východu a reformace je nerozlučně spjat s problémem Říma. Protože nestačí v y j í t, je nutno také se v r á t i t. A hle, na Západě je nejblíže vrátit se právě do Říma . . . I když jsou v něm nedostatky a lidské chyby, přece je nesmírně a neporovnatelně bohatší než reformace. Reformace je ochuzení, dobrovolně vyvolené a udržované. Je to dům zpustlý, ba dokonce zpustošený. Avšak římský chrám není pustý ani sám sobě ponechaný. Oblak Boží slávy stále ještě je nad jeho svatostánkem. Duch Boží dýše v římském katolicismu a tomu nemohou zabránit ani všechny nečisté výpary zhoubných vášní a lidských převráceností. Spasitelná nit apoštolské posloupnosti není přerývána. Svátosti se v něm udělují. Nekrvavá Oběť se v něm přináší a vznáší . . .“